

HELPPOO KUPPOO HEI NÄN TEKO

KEPPELI - KONSTEJA KIELEN OPPIMISEEN

JOUNI
PIEKKARI

Kepeli – Kotoutumista kehollisilla ja pelillisillä menetelmillä (2016–18) hankkeen tavoitteena oli kehittää suomen kielitaitoa, yhteiskuntatietoutta, ryhmätyötaitoja ja itse-tuntemusta edistäviä harjoitteita heikosti suomea puhuvien maahanmuuttaja-aikuisten ryhmiin. Hanketta koordinoi Metropolia Ammattikorkeakoulu ja se toteutettiin yhdessä Pro-tukipisteen, African Caren, Urheiluopisto Kisakeskuksen ja laajan verkoston kanssa. Hanketta rahoitti Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto. Oppaassa on hyödynnetty myös mm. Metropolian KAMU-hankkeen, Luetaan yhdessä -verkoston sekä Kassandran Koivu ja Tähti – sekä KotiSuomi-hankkeiden kehittämistyötä.

Oppaan kuvituksena on käytetty kolmea Kepeli-hankkeessa kehitettyä kuvakorttisarjaa, joiden avulla voi [ohjeistaa vähän kieltä osaavaa ryhmää](#) toiminnallisiin tehtäviin, käsitellä [haastavia ryhmän vuorovaikutustilanteita](#) ja opetella niihin liittyviä ilmaisuja sekä opetella [tunteiden](#) sanoittamista.

**TURVAPAIKKA-,
MAAHANMUUTTO- JA
KOTOUTTAMISRAHASTO**

Euroopan unionin tuella

KOMPASTELLEN KIELEEN

Olin havainnollistamassa vapaaehtoisten kielikerhojen ohjaajista koostuvalle ryhmälle, miten kielen sijamuotoja voi opettaa toiminnallisesti. Siinä sitten tuolista tuolille kavutessani – kompastuin. Sitten opeteltiinkin johdollani suomen kielen voimasanoja pikakurssina.

Polven paraneminen kesti nelisen kuukautta. Siinä oli hyvää aikaa oivaltaa, että näistä menetelmistä pitäisi kirjoittaa opas. Turvapaikanhakijoiden aalto oli juuri tuolloin talvella 2016 suurimmillaan. Tarvetta uusiin menetelmiin tuntui olevan. Aloin kirjoittaa opasta ensin itseskeni, sitten liityin mukaan kokeilemaan ja kehittämään menetelmiä laajemmalle kohderyhmälle Metropolia AMK:n Kepeli – Kotoutumista kehollisilla ja pelillisillä menetelmillä -hankkeessa.

Meille draamaopettajille on vuosien varrella kertynyt melkoinen aarrearkku harjoituksia, jotka saavat ryhmän kuin ryhmän tutustumaan, innostumaan ja oppimaan toimien ja leikkien. Näillä keinoilla on käsitelty demokratiakysymyksiä Tansaniassa, opittu luontoretkeilyä Pasilassa ja mietitty tulevaisuutta vankien kanssa Barcelonassa.

Kepeli-konstit tekevät kielenoppimisesta innostavaa ja hauskaa kaikille. Kieltä ja toimintaa ei voi erottaa toisistaan. Kieltä ei opita mokia välttelemällä, vaan iloisesti mokaillen ja kompastellen, sanoja maistellen ja tutkien. Vai miten sinä itse aikanaan opitkaan omaa kieltäsi?

Erityiskiitos oppaan toteutumisesta Kepeli-hankkeen tiimille: Mai Salmenkangas, Anita Ahlstrand, Eveliina Korpela, Päivi Rahmel, Eva Rönkkö ja Marja Kivilahti sekä lukuisat opiskelijaryhmät, jotka ovat olleet mukana kehittämässä tätä menetelmäpankkia. Kiitokset Elina Ala-Nikkolalle toimitustyöstä.

*Jouni Piekkari
Helsingissä elokuussa 2018*

Jouni Piekkari on Metropolia AMK:n sosiaalialan lehtori. Hän on sosiokulttuurisen innostamisen kouluttaja, musiikkiantropologi ja draamakasvattaja. Hän on työskennellyt tuottajana, kouluttajana ja opettajana lukuisissa maahanmuuttajahankkeissa ja vastaanottokeskuksissa. Piekkari on kehittänyt osallistavien menetelmien koulutusta myös Sambianssa, Tansaniassa, Intiassa sekä monissa Itä- ja Etelä-Euroopan maissa.

SISÄLLYS

KIELI ON TOIMINTAA

5

OPPIMINEN INNOSTAA

6

Miten ohjaan toiminnallisesti?

- Kotoutuminen – kotouttaminen – kohtauttaminen
- Yhteisöllisyys kielenoppimisessa
- Kehollisuus, monikanavaisuus ja oppiminen
- Hyvinvointi ja itseluottamus
- Vastahangasta innostukseen

HYVÄ ME!

12

Miten ohjaan ryhmälähtöisesti ja kannustavasti?

- Ohjaaja oppimisen sujuttajana
- Ideoita harjoitusten ohjeistamiseen
- Kannustavia ja ryhmähenkeä luovia työtapoja

TEKEMÄLLÄ OPITAAN

17

Millaisin tehtävin etenen?

- Lämmittely- ja tutustumisharjoituksia
- Ryhmiin jakamisen tapoja
- Kehollisen ilmaisun harjoitteita
- Sanaston oppiminen
- Kielioppia toiminnallisesti
- Kulttuureja vertailevia harjoituksia
- Voimaannuttaminen: ryhmän kuumat teemat
- Keinoja teemojen onkimiseen
- Kohti ratkaisuja ja toimintaa

VÄLINEET JA PAIKAT

30

Miten teen oppimisesta kouriintuntuva?

- Lautapelit kielenopetuksessa
- Taiteet kielen oppimisen tukena
- Some ja sovellukset - uudet viestimet
- Oppiminen arjen ympäristöissä

SOVELLAN JA MUKAUTAN

36

Miten huomioin osaamisen erilaisuutta?

- Selkeä kieli
- Motivaatio ja oppimishistoria
- Eri tasoiset kielenoppijat ja erityisryhmät
- Kulttuurit ja sukupuoli

MUISSA MAAILMOISSA

43

Miten käytän helppoa draamaa opetuksessa?

- Eläytymistä turvallisesti
- Rooliharjoitukset
- Oppikirjojen hahmot ja tarinat eläväksi
- Arjen aiheita kokonaisuuksina

MINÄ OSAAN!

49

Miten tunnistan opittua ja oivallettua?

- Toiminnallisia ja keskustelevia arviointitapoja

MAHTAVA OPE!

52

Miten kehityn innostavana ohjaajana?

KIELI ON TOIMINTAA

Tämä Kepeli-menetelmäopas on suunnattu sinulle, joka työskentelet erilaisten maahanmuuttajaryhmien kanssa. Opas ei ole perinteinen kielenopetuksen oppikirja, vaan ohjaajan opas, jossa annetaan virikkeitä toiminnalliseen, kotoutumista tukevaan oppimiseen. Opas on kirjoitettu sosiokulttuurisen innostamisen hengessä. Työtavat tukevat oppijoiden ryhmäytymistä, voimaantumista ja hyvinvointia. Ne nostavat esille osallistujien omia teemoja ja parhaimmillaan vievät oppimaan ulos luokista tosielämän tilanteisiin. Siten opas täydentää ja elävöittää oppikirjojen pohjalta tapahtuvaa kielenopetusta. Kirjassa esitellyt harjoitteet eivät ole sidottuja suomen kieleen. Niitä voikin mainiosti käyttää myös muiden kielten opetukseen. Tämän materiaalin avulla teet oppimisesta hauskat talkoot – helppoa kuin heinänteko!

Materiaali on suunnattu suomen kielen opettajille, valmentavien ja valmistavien luokkien opettajille, kotoutumiskoulutusten ohjaajille, vastaanottokeskusten työntekijöille ja vapaaehtoisille kielioppaille. Lisäksi menetelmät sopivat hyvin myös esimerkiksi maahanmuuttajien kanssa työtä tekeville kuten nuoriso-ohjaajille, taidepedagogeille tai teatteri-ilmaisun ohjaajille luovan työn tueksi.

Opas sisältää toista sataa toiminnallista harjoitetta ja muutamia laajempia teemallisia kokonaisuuksia. Se tarjoaa lisäksi ideoita, joilla ohjaaja voi kehittää ryhmän hallinnan taitojaan ja omaa ohjaustaan¹.

Oppaan harjoitteet on jaoteltu niiden tarkoituksen mukaan ja voit soveltaa niitä vapaasti moniin tilanteisiin. Saat myös vinkkejä oppikirjojen materiaalin elävöittämiseen. Tavoitteena on tukea monipuolista itseilmaisua, vuorovaikutustaitoja, vertaisoppimista

ja elävää kielitaitoa. Harjoitteet kehittävät erityisesti kehon ja tunteiden ilmaisua. Ne antavat välittömiä onnistumisen kokemuksia ja lisäävät oppimisen iloa.

Menetelmiä voi käyttää myös keskustelukerhojen materiaalina, vastaanottokeskusten virkistystoiminnassa sekä kantäväestön ja maahanmuuttajien kohtauttamisessa.

Tämän Metropolia Ammattikorkeakoulun Kepeli – Kotoutumista pelillisillä ja kehollisilla menetelmillä -hankkeessa tuotetun oppaan menetelmiä on testattu mm. vapaaehtoisissa keskustelukerhoissa, vertaisryhmätoiminnassa, kotoutumiskoulutuksissa ja S2-opetuksessa.² Osa harjoitteista pohjautuu kauan tunnettuihin työtapoihin, osa taas on kokonaan uusia hankkeen aikana kehitettyjä harjoitteita. Tämä opas tarjoaa katsauksen Kepeli-harjoitteiden laajempaan menetelmälliseen lähestymistapaan. Oppaan harjoitteet on kirjoitettu tiiviissä muodossa selailun helpottamiseksi. Useista tässä oppaassa mainituista harjoitteista löydät yksityiskohtaisemman kuvauksen sovellusvihjeineen Kepeli-hankkeen verkkosivulta: <http://Kepeli.metropolia.fi>

Tämän oppaan sähköisen version kautta voit kätevästi siirtyä tekstissä olevista linkeistä verkkosivun harjoitteisiin ja materiaaleihin. Kepeli-verkkosivut tarjoavat lisää näkökulmia monimuotoisten ryhmien ohjaukseen sekä runsaasti lisää harjoitteita ja harjoittekokonaisuuksia eri aihealueilta. Oppaat ja verkkosivusto toimivat siten parhaiten rinnatusten. Tämä opas painottaa vähemmän kielioppiin suoranaisesti liittyviä harjoitteita. Niitä esitellään enemmän Kepeli-sivuston [Suomen kieli-osiossa](#).

¹ Käsittelemme monimuotoisten ryhmien ohjauksen näkökulmia myös Kepeli-hankkeen toisessa, [Onnistu ohjaajana!](#) -oppaassa.

² Kepeli-hankkeen kehittämistyössä ovat olleet keskeisimpinä toimijoina mukana African Care ry, Pro Tukipiste, Axxell Utbildningin kotoutumiskoulutus, Kisakeskus, Kalliolan Setlementti, Miehen linja, Stadin ammattiopisto sekä Espoon ja Helsingin kaupungit.

OPPIMINEN INNOSTAA

MITEN OHJAAAN TOIMINNALLISESTI?

Maahanmuuttajaryhmissä avautuu usein koko maailma väreineen ja sävyineen. Niin maailmanlaajuiset haasteet kuin ihmisen arjen unelmatkin ovat näissä kansainvälisissä ryhmissä vahvasti läsnä. Suomen kaltaisessa verrattain vähäisen maahanmuuton maassa oppijoiden kirjo ryhmissä voi olla poikkeuksellisen laaja, kun yksikielisiä ryhmiä voi olla vaikea järjestää. Ryhmäsi osallistujat vaihtelevat ehkä lukutaidottomista akateemisiin. Yhdelle maahanmuutto on ollut traumaattinen kokemus eikä hän ole järin innostunut suomen oppimisesta siinä, kun toinen haluaa osallistua suomalaisen elämänmenoon täysin rinnoin. Toiselle uskonto on kaikki kaikessa, kun toiselle se on punainen vaate. Toinen on ryhmässä hiljaa, kun toinen puhuu muidenkin puolesta. Yksi ryhmässä on nuori aikuinen unelmiensa alussa; toinen ehkä jo väistymässä elämänsä kiihkeimmästä virrasta. Ryhmäsi voi koostua hetken piipahtajista vuodesta toiseen uskollisiin osallistujiin.

Suomeen tullaan mitä erilaisimmista syistä, etkä sinä niitä useinkaan tiedä. Tässä Kepeli -oppaassa ei keskitytä ongelmien ja haasteiden pohtimiseen, vaan tarjoamme sinulle käytännöllisiä ideoita siihen, miten voit ottaa ryhmien moninaisuutta huomioon luonnollisena osana kielenopetuksen tai ryhmätoiminnan arkea.

Opas on saanut innoitusta mm. vapautuksen pedagogiikan yhä ajankohtaisista ajatuksista.³ Koska maahanmuuttajien tilanne voi olla monin tavoin hyvin erityinen, valmiista sisällöistä lähtevä opetus ei aina tuota parasta tulosta. Vapautuksen pedagogiikan ajatuksena on, että opetuksen lähökohdaksi tulisi ottaa opiskelijoita aidosti

kiinnostavat tai huolestuttavat teemat; arjen ilmiöt ja ”kuumat teemat”. Näitä ovat arjen ongelmat, toiveet ja unelmat, joita opiskelija ja ryhmät kohtaavat ja haluavat ratkaista. Moni motivoituu oppimiseen vasta, kun kokee tulleen kuulluksi kokonaisena ihmisenä iloineen ja huolineen. Monet haasteet saavat ryhmässä myös poliittisen ulottuvuuden, kun ne koskevat koko ryhmää.

Oppiminen voi olla aktiivisten kansalaistaitojen ja oman elämän haltuun ottamisen opiskelua. Ohjaajalta tai opettajalta näihin teemoihin tarttuminen vaatii joustavia suunnitelmia ja ryhmän kuuntelua. Hän muuttuu tiedon välittäjästä ”myötäoppijaksi” ja tutkivan oppimisen tukijaksi – opiskelijat ovat itse oman elämänsä parhaita asiantuntijoita. Ohjaajalla voi olla jopa poliittinen tehtävä ihmisoikeuksien ja yh-

teiskunnallisen aseman puolustajana. Tässä oppaassa esitellään keinoja, joilla ryhmän omia teemoja voidaan nostaa esiin.⁴

Sosiokulttuurinen lähestymistapa painottaa funktionaalista kielitaitoa. Kielenopetuksessa on jo pitkään jaettu näkemys ns. funktionaalisesta kielenoppimisesta, ts. siitä, että kielenoppimista ohjaavat oppijoiden kielenkäyttötarpeet. Opetuksessa korostetaan suullista kielitaitoa ja kielen käyttöä aidoissa tilanteissa.⁵ Se auttaa oppijaa selviytymään erityisesti hänen itsensä kannalta tärkeissä kielellisissä ympäristöissä ja erittelemään erilaisten kielten välisiä eroja. Kieli on enemmän kuin sanoja ja lauserakenteita: se pitää sisällään kulttuurisia tapoja ja historiaa, eleitä ja ilmausmoninaisia muotoja. Se auttaa hahmottamaan erilaisia ympäristössä olevia tekstejä: esimerkiksi mainoksia, virallisia tekstejä, nuorten puhekieltä, liikennemerkkejä, murteita ja mediakuvia. Kielenopettaja on kotoutumisen näköalapaikalla. Miten kielenopettajana tai -oppaana teet itsellesi tuttua maailmaa ja sen merkityksiä tutuksi muualta tulevalle?

Sosiokulttuurinen lähestymistapa kielenoppimiseen korostaa kielenkäyttötilanteita, käyttäytymiseen liittyviä tapoja sekä vuorovaikutustaitoja. Tapoja ei tässä lähestymistavassa ”opeteta” – varsinkaan, kun normeihin ei uskota löytyvän yksiselitteisiä oikeita sääntöjä (esim. ”Älä istu bussissa toisen matkustajan viereen, jos näet muualla tyhjän paikan”), vaan ilmiöitä havainnoidaan, tutkitaan ja vertaillaan yhdessä esimerkiksi draamaharjoituksissa.

Sosiokulttuurisessa työssä eli ”innostamisessa” nähdään kolme tehtävää: kulttuurinen, sosiaalinen ja pedagoginen (kasvatuksellinen).⁶ Parhaimmillaan kielenopetus tukee kaikkia kolmea tehtävää. Se voi tukea kulttuurista tehtävää, kun oppimisen ohessa luodaan ja osallistutaan kulttuuriin tapahtumiin ja tempauksiin. Oppiminen on kulttuuritietoista ja tukee kaksi- tai monikulttuurista identiteettiä. Kulttuureja ei nähdä

kiveenhakattuina, vaan niitä uusinnetaan aktiivisesti arkisessa toiminnassa tarkoituksenmukaisemmiksi. Oppimistilanteissa tutkitaan vertaillen eri kulttuureja ja pohditaan arvoja ja niiden kulttuurisidonnaisuutta. Sosiokulttuurinen yhteistoiminnallinen oppiminen luositen aktiivisesti uutta kulttuuria. Sosiaalinen tehtävä toteutuu, kun kielenoppiminen on ryhmälähtöistä ja tukee opiskelijoiden verkostoitumista ja ryhmätyötapoja ja voimaannuttaa heitä toimimaan itsenäisesti ja etujaan ajaen. Parhaimmillaan oppiminen voi aktivoida osallistumaan politiikkaan. Pedagoginen tehtävä toteutuu, kun opetus tukee kielenoppimisen lisäksi yksilön kokonaisvaltaista kasvua yhteiskunnan jäsenenä. Samalla oppija omaksuu elinikäisen oppimisen ja itseohjautumisen taitoja.

Kaikkiin kolmeen tehtävään liittyvät tiedot, taidot ja asenteet. Taitoja ja asenteita ei voida opiskella vain tietopohjaisella opetuksella. Niitä opitaan toiminnassa, ryhmässä ja vuorovaikutuksessa.

Kepeli-hankkeen ja tämän oppaan viesti on, että kotoutuminen ja kielen oppiminen liittyvät kiinteästi yhteen. Kielen opetuksen tulisi olla mahdollisimman lähellä tosielämää – jopa sen osa. Maahanmuuttajan kielitaidon karttumisesta olemme kaikki vastuussa. Kielioppaina voivat omassa roolissaan toimia niin yhdistysaktiivit kuin vaikkapa sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset.

Kepeli-menetelmät tarjoavat runsaasti mahdollisuuksia erityisesti puhekielen käytön ja puhetaipojen tarkastelemiseen toiminnallisesti.

Kotoutuminen – kotouttaminen – kohtauttaminen

Laki kotoutumisen edistämisestä määrittelee kotoutumisen niin, että sillä tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka ta-

³ Freire, Paulo: Sorrettujen pedagogiikka. Vastapaino, Tampere 2016.

⁴ [ks. luku 3.](#)

⁵ Aalto, Eija & Mustonen & Sanna & Tukia, Kaisa: Funktionaalisuus toisen kielen opetuksen lähtökohtana. Virittäjä 3. 402–423, 2009. Ks. myös suomenkielisanootervetuloa.fi

⁶ Kurki, Leena: Sosiokulttuurinen innostaminen. Vastapaino, Tampere 2000.

voitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Samalla tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.⁷ Kotoutumisessa siis sekä maahanmuuttajat että kantaväestö oppivat toinen toisiltaan ja he kykenevät toimimaan yhdessä uusilla tavoilla. Kepeli-hankkeessa kehitetyt menetelmät on suunniteltu tukemaan juuri tätä vuorovaikutteisuutta ja kaksisuuntaisuutta. Toimintaa arvioidaan ja kehitetään yhdessä.

Kotouttamisella taas tarkoitetaan laissa kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla. Arkisesti ajateltuna kotoutuminen on sitä, että henkilö tuntee olonsa kotoiseksi ja pystyy toimimaan uudessa kulttuurisessa ympäristössään. Hän pystyy liikkumaan joustavasti kahden kulttuurin välillä.

Ihminen ei kotoudu ”yleisesti”, vaan aina valitsemiensa tai hänelle tarjottujen viiteryhmiä kautta. Kotoutuneella maahanmuuttajalla on myös kantaväestöön kuuluvia ystäviä muiden maahanmuuttajien ohella. Kepeli-hankkeessa olemme osoittaneet, että toiminnallisin menetelmin voidaan rohkaista ihmisiä hakeutumaan uusiin ryhmiin ja vuorovaikutukseen kantaväestön kanssa – ja myös toisinpäin. Kotouttamisen talkoissa voivat olla mukana niin julkishallinto kuin erilaiset yhdistykset ja vapaaehtoisetkin. Kielen opettajilla ja -oppailla on tässä keskeinen rooli.

Kohtauttamisella tarkoitetaan tässä oppaassa pedagogisesti suunniteltua, aktiivista ja tavoitteellista toimintaa, joka tähtää kantaväestön ja maahanmuuttajien kohtaamiseen heille mielekkäällä ja innostavalla tavalla. Se on kaksisuuntaista kotoutumista, jossa molemmat osapuolet tutustuvat toisiinsa ja oppivat toinen toisiltaan heidän omia tavoitteitaan ja innostuksen aiheita palvelevia asioita. Kohtauttamisen näkökulmaa ja työtapoja käsitellään tarkemmin Kepeli-verkkosivulta ladattavassa oppaassa [Kohtautu ja kotoutu](#).⁸

Yhteisöllisyys kielenoppimisessa

Suorat pulpettirivit ja opettajakeskeinen opetus sopivat hyvin yksilökeskeiseen, kirjalliseen ja tietopohjaiseen oppimiseen. Tällainen opiskelu sopii niille, joiden taustat ja tavoitteet ovat akateemisia ja joilla on hyvät valmiudet itsenäiseen opiskeluun. Joillakin maahanmuuttajilla on kuitenkin heikot oppimisvalmiudet tai he tulevat yhteisöllisemmän oppimisen kulttuureista. Monet ovat hankkineet tähänastisen osaamisensa arjessa ja työssä oppien.

Yhdessä luokassa istuvat opiskelijat eivät ole automaattisesti ryhmiä. He ovat vain ryppäitä ihmisiä, jollei heitä ole tietoisesti ryhmytetty. Kepeli-hankkeessa uskomme, että vuorovaikutteiset oppimismenetelmät sopivat vaihtoehdoksi ja vaihteluksi kaikenlaisille ja -tasoisille oppijoille. Kieli on lopulta ennen kaikkea vuorovaikutusta. Yhteisöllinen työskentely luo myönteisiä tunnesiteitä. Siten se tukee erityisesti arkikielen oppimista ja rohkeutta ilmaista ja osallistua. Hyvässä ryhmässä opetetaan ja tuetaan toinen toisiaan.

⁷ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386> (30.12.2010)

⁸ Piekkari, Jouni: Kohtautu ja kotoutu. Maahanmuuttajat ja kantaväestö toimimaan ja oppimaan yhdessä. OmaKoto-hanke, Espoon kaupunki, Espoo 2016.

Ohjaajana voit tukea yhteisöllisyyttä esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Tutustuta osallistujat toiminnallisiin menetelmiin. Käytä tiloiltaan muunneltavaa luokkaa, joissa on liikuteltavat pöydät ja tuolit sekä tyhjää tilaa toiminnalle.
- Muista vertaisoppiminen, aktiivinen tiedonhaku ja projektit.
- Hyödynnä ryhmän osaamista.
- Ota alakulttuurit ja osallistujien osaaminen voimavaraksi.
- Muista yhteisöllinen vastuunjako ja tehtävät.
- Käytä ryhmän identiteettiä vahvistavia menetelmiä (juhlat, nimet, tavat jne.).
- Ratkaise ongelmat yhdessä.
- Vie ryhmä ulos luokasta elävän elämän tilanteisiin. Tartu ulkopuolelta tuleviin ryhmähaasteisiin (kilpailut, tapahtumiin osallistuminen jne.)
- Keksikää yhteiset symbolit (ryhmän nimi, lempinimet, logo jne.)
- Muista myös yhteiskunnallinen tehtävä: miten ryhmän yhteiskunnallista asemaa voisi parantaa, miten ryhmä voisi vaikuttaa lähellään oleviin asioihin?

Kehollisuus, monikanavaisuus ja oppiminen

Luokassa oppiminen näyttäytyy opiskelijalle usein raskaana täysipäiväisenä istumisena keinovalaistujen luokkahuoneiden frontaaleissa pulpettiriveissä. Istumalla oppimista rikkovat satunnaiset retket, harjoittelut ja tauot. Liikkumista ja toiminnallisia pajoja pitäisi lisätä oppitunneilla monista syistä.

Liikkuminen aktivoi aivoja ja pitää yllä vireystasoa ja istuminen pitkiä aikoja kerrallaan on muutenkin epäterveellistä. Liikkumisen ilo lisää oppimisen intoa ja vahvistaa itsetuntoa. Erilaiset pelit lisäävät tarkkaavaisuutta ja ryhmän keskinäistä kuuntelua. Toiminnallisissa pajoissa osallistujat vaihtavat toistuvasti paria tai pienryhmää eri tehtävissä. Tämä tutustuttaa osallistujia toisiinsa, parantaa ryhmän toimintaa ja vähentää klikkiytymistä. Kieli on vuorovaikutusta:

toiminnallisessa pajassa opitaan ryhmässä. Toiminnalliset pajat pitävät koko ryhmän aktiivisena.

Kieli on sanojen ja kieliopin lisäksi eleitä, ilmeitä, äänensävyjä, taukoja jne. Toiminnallisuus lisää ilmaisun väyliä ja tarjoaa onnistumisen kokemuksia myös vähän kieltä osaaville. Toiminnalliset harjoitteet aktivoivat eri aisteja. Sanat ja lauseet kertautuvat eri aistikanavia myöten ja luovat aivoissa linkkejä ja assosiaatioita. Oppiminen linkittyy visuaalisiin muistikuvii ja elämänmakuisiin tilanteisiin. Sanojen kehollistaminen avaa ja syventää niiden merkityskenttiä. Esimerkiksi sanaa ”hämmentynyt” voi ilmaista kehollisesti monella tavalla. Se voi olla tunnesisällöltään vaikkapa ärtynyt, huvittunut tai yllättynyt.

Hyvinvointi ja itseluottamus

Oppimista tapahtuu eniten, kun ihminen voi oppimistilanteessa hyvin. Hyvinvointia voi lisätä liikkumisen ohella monin tavoin. Ryhmäyttävät ja tutustuttavat harjoitukset parantavat ryhmähenkeä ja nostavat esiin ryhmän omia voimavaroja samalla, kun niissä opitaan kieltä. Oppimistilanteissa tulisi olla kiinnostunut ihmistä ja heidän kuulumisistaan – jo sekin lisää opiskelijoiden osallisuutta ja omistajuutta oppimistapahtumaan. Yksinkertainen lämmittely voi olla esimerkiksi henkilökohtainen vapaaehtoinen kuulumiskierros: ”Mitä hauskaa teit viime viikolla?”

Harjoitteita suunniteltaessa tulisi edetä turvallisesti pala palalta yksinkertaisista harjoitteista haastavampiin niin, että edellisissä opitut elementit tulevat käyttöön seuraavissa. Työtapoja vaihdellaan niin, että mahdollisimman moni voi saada onnistumisen kokemuksia. Samalla osallistujia kehdutaan jokaisesta onnistuneesta askeleesta. Näin vältetään passivoivaa riittämättömyyden tunnetta. Virheisiin on hyvä suhtautua lämmöllä ja huumorilla. Monien koulumuistot voivat liittyä virheistä rankaisemiseen. Voimaannuttavassa lähestymistavassa tästä pyritään oppimaan pois.

Naurua ja leikkimieltä lisäävät harjoitukset vapauttavat ryhmää ja lisäävät opiskelijoiden uskallusta ottaa riskejä ja ottaa esille myös vakavampia aiheita. Oppimisessa keskitytään vahvuuksiin, onnistumiseen ja tunnustetaan pienikin edistyminen.

Mukavaan ja turvalliseen ryhmään kuuluminen jo sinällään tuottaa hyvinvointia. Esimerkiksi monelle maahanmuuttajanaiselle kielikerho voi olla ainoa paikka, missä hän kohtaa muita kuin oman perheensä jäseniä.

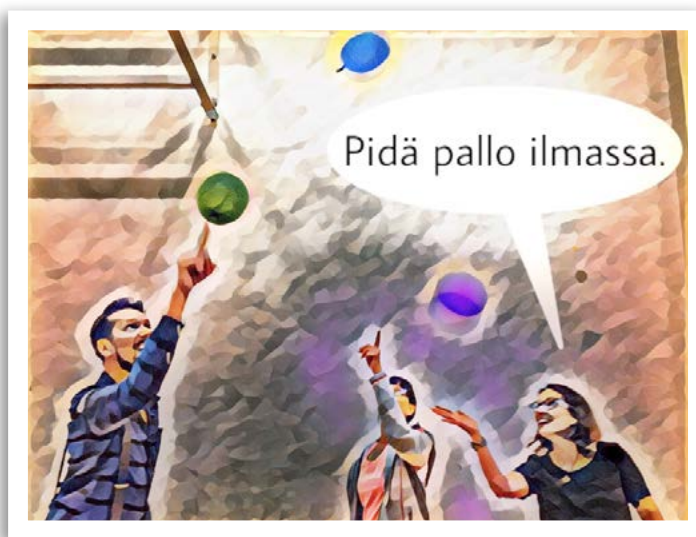
Oppijoiden keskenään järjestämät teehetket ja nyytti-kestit voivat auttaa luomaan yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Erilaisia pieniä juhlia, retkiä jne. voidaan suunnitella yhteistoiminnallisesti osana ryhmätoimintaa. Ohjaaja voi voimaannuttaa opiskelijoita asettumalla

niiden järjestelyssä taka-alalle. Hyvässä yhteisössä annetaan ja otetaan vastaan "lahjoja" puolin ja toisin.

Vastahangasta innostukseen

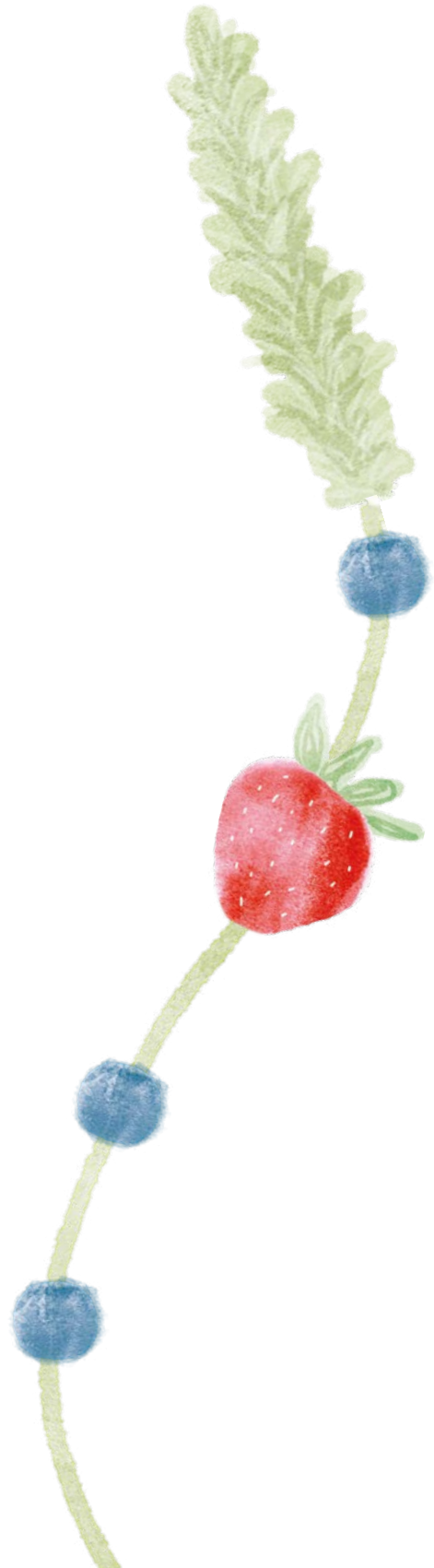
Jos toiminnallisuuden käytölle oppimisessa on niin paljon perusteluita, miksi sitten niin usein näkee luokkia, joissa opetus tapahtuu edelleen enimmäkseen pulpettiriviopetuksena ja siten, että oppikirjaa edetään systemaattisesti eteenpäin?

Syitä voi olla monia. Ohjaaja voi olla epävarma toiminnallisten menetelmien kokeilemisessa, jos hän ei ole saanut niistä oppia omassa koulutuksessaan. Myös ennako-odotukset voivat jarruttaa toiminnallista ryhmätoimintaa. Usein kuulee mm. seuraavia perusteluita: "Eivät he lähde liikkumaan, vaan istuvat mieluummin" tai "Draama ei sovi kaikille", "Leikkiminen koetaan lapsellisena", "Koskettaminen ei sovi moniin kulttuureihin". Pulpettiriveissä oleminen voi tuntua turtumalta ja "akateemisemmalta". Toiminnallisuuden pelätään usein tuottavan kaaosta. Myös tilat ja välineet voivat tuntua puutteellisilta ja sopimattomilta toiminnalliseen työskentelyyn. Ryhmän jäsenilläkin saattaa olla ennakkoluuloja omien koulukokemustensa kautta. Edes huomiot omasta oppimisesta eivät aina muuta käsityksiä: "Tällainen näyttelemisen ja pelaaminen ei ole kunnon opiskelua, vaikka siinä oppiikin".

Näitä kielteisiä ajatuksia ei voida vain ohittaa, koska niihin liittyy usein todellisia kokemuksia. Niiden purkamiseen on kuitenkin olemassa monia keinoja:

- Keskustele ryhmäsi kanssa, neuvottele ja sovelle. Usein esteitä puretaan jo sillä, kun pelot ja huolenaiheet otetaan puheeksi ja kerrotaan, että tarvittaessa harjoitusta voi katsoa myös sivusta. Voidaan myös sanoa, että mukana voi olla valitsemallaan tavalla. Osallistujat unohtavat usein keskustelun jälkeen huolensa ja kokevat työskentelyn enemmän omakseen.
- Kannusta ryhmän jäseniä muistelemaan aiempia oppimiskokemuksiaan esimerkiksi teettämällä aiheesta sarjakuvia tai piirroksia.
- Käytä toiminnallisuutta opetuksessa alusta pitäen, jotta siitä tulee normi.
- Usko toiminnan voimaan itse ja näytä se.
- Lisää toiminnallisuutta itsellesi ja ryhmällesi mukavin askelin, vaikkapa harjoite kerrallaan.
- Perustele työtapoja järkisyillä: liika istuminen on epäterveellistä; sanan muistaa paremmin yhdistämällä siihen liikkeen jne.
- Ehdota valinnaisia työtapoja yksittäisille opiskelijoille ja pienryhmille (piirtäminen, kirjoittaminen, näytteleminen, puhuminen, tanssiesitys, posterit...).
- Keksi muita syitä toiminnallisuudelle: "Meiltä on pyydetty pieni esitys tilaisuuteen, jossa vastaanotokeskuksen toimintaa esitellään"; "Päiväkodista toivottiin, että tulisimme opettamaan sinne eri kulttuurien perinneleikkejä. Se voisi auttaa purkamaan meihin kohdistuvia ennakkoluuloja".
- Arvioi työtapoja yhdessä ryhmän kanssa: miltä ne tuntuvat? Mitä niissä opitaan? Millaista tunnelmaa ne luovat työskentelyyn? Miten ne auttavat oppimista? Miten ne sopivat erilaisille ihmisille ryhmässä?
- Pyydä ryhmää ehdottamaan heille mukavia toiminnallisuuden muotoja ja keksimään uusia.
- Tee omassa organisaatiossasi ymmärrettäväksi, mitä etuja hyvällä oppimisympäristöllä voi olla. Esimerkiksi tilaongelmiin voi löytyä luovia ratkaisuja. ●

HYVÄ ME!

MITEN OHJAAAN RYHMÄLÄHTÖISESTI JA KANNUSTAVASTI?

Ohjaaja oppimisen sujuttajana

Sujuttaminen on uusi suomenkielinen vastine sanalle fasilitointi, joka on peräisin latinan kielen sanasta helpottaminen, edesauttaminen. Se tarkoittaa ryhmälähtöistä ja ei-opettajakeskeistä ohjaamista, jossa ohjaajan tehtävänä on auttaa ryhmää työskentelemään itsenäisesti ja oppimaan tutkimalla ja keskustelemalla. Tarkasti suunniteltujen opetus- tai asiasisältöjen sijaan ohjaaja pyrkii tuomaan esille ohjattavien ryhmien omia kiinnostuksen aiheita.

Sujuttaja käyttää avoimia kysymyksiä ja aktivoivia tehtäviä. Sujuttajana ohjaaja siirtyy opettamisesta oppimisen kannustajaksi ja kättilöksi. Sujuttamisen aiheina ovat osallistujien elämän ilmiöt ja niihin liittyvät arvot, toiminnat ja käytänteet. Esim. Mistä johtuu, että maahanmuuttajan on vaikea saada asuntoa? Mitkä ovat oikeuteni vuokralaisena?

Kielen opetuksessa tarvitaan varsinkin alkeistasolla perinteistä opettajakeskeistä mallia. Alusta pitäen voidaan kuitenkin tehdä myös harjoitteita, joiden sisällöt nousevat opiskelijoista ja heidän todellisuudestaan. Sujuttajalla on kuitenkin tärkeä tehtävä suunnitella ja organisoida oppimistehtäviä ja -tilanteita niin, että työskentely on innostavaa, tehokasta ja turvallista. Sujuttaja huomioi yksilöllisiä tarpeita ja rakentaa oppimistilanteita oppijoiden vahuuksille niin, että ryhmät muuttuvat asteittain itseohjautuviksi.

Sujuttaja käyttää valmiiden vastausten sijaan kysymyksiä: Miksi, kuka, miten, missä, milloin? Kysymykset ovat avoimia ja omakohtaistavia eli niihin ei ole olemassa yhtä oikeaa vastausta. Osallistuja voi käyttää niissä omaa asiantuntemustaan esimerkiksi: "Miksi työnsaan-

ti Suomessa on maahanmuuttajalle sinun mielestäsi vaikeaa?" Sujuttaja hyväksyy arvostelematta osallistujien mielipiteitä, mutta haastaa muita esittämään myös eriäviä mielipiteitä ja uusia näkökulmia esimerkiksi sanomalla: "Hienoa. Siinä oli sinun mielipiteesi. Miten voit perustella sitä? Entä muut, mitä mieltä olette tästä? Keskustelkaapa pareittain."

Kysymyksillä nostetaan esille ryhmässä olevia erilaisia näkemyksiä. Tavoitteena on herättää keskustelua. Jos kielitaito ei salli näin monimutkaista keskustelua, ryhmän voi vaikkapa jakaa samankielisiin pienkeskusteluryhmiin keskustelemaan aiheesta tai avuksi voi kutsua ryhmän kantasuomalaisia opiskelijoita. Tässä oppaassa esitellyt toiminnalliset tehtävät ovat sujuttajan tärkeimpiä työkaluja ja auttavat usein ylittämään kieliesitteitä. Esimerkiksi väittelyssä voidaan käyttää Mieli-pidenurkka-harjoitetta, jossa vaihdetaan liikkumalla näkökulmaa käsiteltävään aiheeseen ([ks. kappale 7](#)). Sujuttaja pyrkii aktivoimaan koko ryhmää tasaisesti esim. pienryhmätehtävien avulla.

Sujuttaja madaltaa ja arkistaa omaa rooliaan. Arkinen tai esimerkiksi liikunnallinen pukeutuminen voi viestiä ei-akateemisesta ja liikunnallisesta lähestymistavasta. Suomessa tämä onkin tavanomaista, mikä usein herättää ihmetystä autoritäärisemmistä kulttuureista tulevaisuudessa. Sosiokulttuurisessa kielenoppimisessä tämä nähdään osana demokratiakasvatusta.

Sujuttaja havainnoi ja kuuntelee ryhmää ja mukauttaa työskentelyään saamansa suullisen ja ei-sanallisen palautteen pohjalta. Keskustelusta nousee usein esille ryhmää kiinnostavia aiheita. Opiskelijaryhmää voi myös pyytää ehdottamaan työtapoja ja aiheita.

Sujuttaja sopii asioista yhdessä, esimerkiksi: "Miten voisimme yhdessä lisätä viihtyvyyttä täällä? Voisimmeko perustaa työryhmät toteuttamaan tätä?" Sujuttaja pyytää apua ryhmältä vaikkapa käytännön järjestelyissä ja antaa siten viestin yhteisvastuullisuudesta.

Sujuttava ohjaaminen saattaa kuulostaa vähän kieltä olevissa ryhmissä idealistiselta, mutta siihen on myös luovia työtapoja.

Ideoita harjoitusten ohjeistamiseen

Maahanmuuttajaryhmissä saattaa olla osallistujia, joilla ei ole juuri lainkaan kokemusta koulumaisesta oppimisesta. Siksi on hyvä huolehtia, että oppimistilanteessa on toistoa ja tehtäviä havainnollistetaan monilla eri tavoilla. On myös tärkeää tukea oppimaan oppimisen taitoja. Koulutetuille osallistujillekin toiminnallinen oppiminen voi olla uutta. Ideoita harjoitusten ohjeistamiseen:

- Kerro ja näytä.
- Käytä selkeää kieltä ja ilmaisua.
- Käytä sinä-muotoa ja aktiivimuotoa monikon ja passiivin sijaan. Vältä lauseenvastikkeita.
- Anna harjoite pienissä paloissa. Tauota puhettasi.
- Käytä avustajaa esimerkin näyttämiseen. Avustaja voi olla opiskelija tai työparisi.

- Käytä kuvia ja piirroksia. Opettele elävöittämään opetustasi piirtämällä – osait tai et. Kömpelöt piirustukset tuovat huumoria. Voit pyytää ryhmää apuun. Yhdistä kuvia sanoihin.
- Kirjoita taululle. Käytä useampaa seinää ja esimerkiksi isoja seinäpapereita. Tämä luo vaihtelevuutta tilaan ja sen käyttöön. Rohkaise osallistujia ottamaan seinäpiirroksista/kirjoituksista kännykkäkuvia omien muistiinpanojen lisäksi.
- Kertaa eri ilmaisukanavia käyttäen: kehoharjoituksina, piirtäen, kirjoittaen ja yhdessä lausuen.
- Käytä vertaisohjaajia. Voit pyytää osallistujia nostamaan kätensä ylös, jos he ymmärsivät ohjeen. Näiden ympärille voidaan muodostaa (samankieliset) pienryhmät, jotka kertaavat ohjeet omin sanoin. Vertaisohjaajien arkikieliset ohjeet ymmärretään usein helpommin myös suomen kieltä käytettäessä.
- Voit tehdä monimutkaisemmista ohjeista tukikäännöksiä käännösohjelmilla ja antaa ne luettavaksi ja keskusteltavaksi pienryhmille ennen harjoituksen tekemistä. Ohjeet voi laminoida ja käyttää uudelleen.
- Videoi toiminnallinen harjoitus esim. suomenkielisen ryhmän kanssa. Anna ohjeistus tämän videon avulla.
- Voit käyttää ohjaamisessa apuna joihinkin tehtäviin sopivia [ryhmänohjauksen kuvakortteja](#) (ks. alla)

Kannustavia ja ryhmähenkeä luovia työtapoja

Nauru yhdessä. Keksi jotakin, jolla ryhmän saa nauramaan ensimmäisen viiden minuutin aikana. Usein jokin leikki toimii. Tee jokin hauska ”moka” tai näytä vaikkapa lapsuuden sormitemppu: ”Teittekö tekin lapsena näin?” Nauru on yhtä tarttuvaa kuin haukotus. Nauru hitsaa ryhmää yhteen ja poistaa turhaa itsekritiikkiä. Nauravassa ryhmässä uskalletaan enemmän. Naurulla on myös paljon terveysvaikutuksia!

Viikon kuulumiset. Kerro parille mukava (hyvä, kiva, positiivinen/myönteinen) kokemus. Parikeskusteluun kykenevissä ryhmissä voidaan alussa jakaa pareittain jokin edellisen kokoontumisen jälkeen tapahtunut mukava asia. Tämä virittää tunnelman iloiseen, oppimiselle myönteiseen tilaan. Se antaa myös kuulluksi tulemisen tunteen.

Katsekontakti. Kun puhut koko ryhmälle, luo katsekontakti mahdollisimman moniin. Huomioi, ketkä jätät yleensä vähemmälle katsekontaktille ja puhu erityisesti heille. Huomioi katseella ja hymyllä hiljaiset: saat usein hymyn takaisin. Ohjaaja antaa usein huomaamattaan eniten huomiota puheliaimmille ja aktiivisimmille. Ryhmän hiljaisia voi huomioida esim. mainitsemalla heitä nimellä tai nostamalla esille heidän ideoitaan. Hiljaisia voi myös aktivoida puhumalla katsekontaktissa heille silloin, kun puhuu koko ryhmälle.

Kaiutus. Vastausten kaiuttamisesta eli toistamisesta on paljon hyötyä kielenopetuksessa. Esim: Osallistuja vastaa: ”Kolme miestä menee ulos”; ohjaaja kaiuttaa vastauksen takaisin muulle ryhmälle innostuneesti ja hyväksyvästi: ”Niin, kuvassa kolme miestä menee siinä ulos”. Sen avulla voi vahvistaa puhujaa ”hyväksymällä” hänen panok-

senza; lisätä kuuluvuutta; korjata hienovaraisesti virheitä sekä tehdä tarvittavia toistoja muistamisen ja ymmärtämisen helpottamiseksi. Kaiuttaminen luo myös dynaamista ja aktiivista tunnelmaa. Välitön reagointi puheeseen on monessa kulttuurissa tapa osoittaa hyväksyntää toiselle, vaikka se suomalaisessa viestintäkulttuurissa onkin usein tarpeetonta tai jopa epäsopivaa.

Moka on lahja! Sovi ryhmän kanssa, että virheet ovat lahja. Ne ovat hauskoja ja tärkeitä oppimisen kannalta. Niille voi vaikkapa taputtaa. Harjoitteen ohjeen ymmärtäminen väärin on hyvin tavallista. Usein niin keksitään uusi ja toimivampi harjoite.

Nouse ylös! Jos epäilet, että ihmiset eivät innostu mukaan harjoitukseen, kokeile seuraavaa. Sen sijaan, että pyytäisit ”Nyt lähdemme tekemään harjoitusta, jossa meidän pitää liikkua”, sano vain hymyillen ja itsestään selvästi: ”Nouse ylös!” ja näytä samalla käsilläsi merkki ja nouse ylös. Huomaat, että kaikki nousevat heti. Joku saattaa jäädä istumaan siksi, että on esimerkiksi kipeä. Huomioi tämä pienellä merkillä (esim. nyökkäys, peukutus) ja kerro, että on ok katsoa sivusta. Jatka heti muiden kanssa. Jos luot itsevarmasti ja iloisesti sanattoman sopimuksen toiminnallisuudesta, käskyttävää muotoa ei koeta pakottavana.

Käytä nimiä ahkerasti. Käytä nimiä ahkerasti, esimerkiksi aloittaessasi lauseen. Jos et vielä muista, kysy. Nimikyltit kädessä otettu ryhmäkuva on hauska aloitustapahtuma ja auttaa huikeasti opettajaa. Kuvan voi monistaa myös osallistujille tai osallistujat voivat ottaa siitä kännykkäkuvan. Pyydä kuitenkin kuvaamiseen lupa.

Ryhmän nimi ja iskulause. Pyydä osallistujia keksimään omaa ryhmäänsä kuvaava nimi ja iskulause. Käytä nimeä ja iskulausetta kaikissa yhteyksissä. Monissa kulttuureissa rakastetaan henkeä nostattavia ryhmähuutoja, jotka ryhmä voi itse luoda. Pienryhmätehtävissä voidaan pyytää ryhmiä myös keksimään tiimilleen nimi.

Musiikki. Käytä tunnille tultaessa ja sieltä lähdettäessä hyvää, svengaavaa musiikkia. Voit pyytää osallistujia vuorollaan valitsemaan loppumusiikin, jonka aikana käydään jälkikeskustelut ja lähdetään hyvillä mielin tanssien kotiin.

Teemaan liittyvä rytmisen lause. Voit tehdä yksinkertaisen tavutetun lauseen jostakin opiskelun aiheesta. Yhdistä lauseeseen taputukset oikealle ja vasemmalle. Esim. "MAT-kus-TAM-me SUO-mes-SAI!". Saman huudon toistaminen antaa onnistumisen kokemuksia myös vähän kieltä osaaville.

Vaihda paikkaa tilassa. Edessä seisomisen sijaan vaihda paikkaa tilassa, niin että menet lähemmäs osallistujia. Pienryhmätyöskentelyssä ja tauoilla käy istumassa eri ihmisten luona. Oppituntia jäsentää myös, kun ohjaaja vaihtaa paikkaa (tai asentoa, puheen tyyliä jne.) aiheiden vaihtuessa.

Havainnoi kehonkieltä ja muistuta, että osallistuminen tehtäviin on vapaaehtoista. Jos huomaat jännitystä, osallistujalle voi antaa luvan jäädä pois tehtävästä. Voi myös seurata vierestä ja tulla myöhemmin mukaan uudelleen. Toiminnallinen työskentely vaatii joskus etäisyyttä. Syyt haluttomuuteen osallistua voivat olla hyvin perusteltuja. Usein toiminnan imu ja muiden kannustus tempaasee sivuun jääneet osallistujat uudelleen mukaansa.

Peilaa kehon asentoja. Voit parantaa psykologista yhteyttä opiskelijoihin ryhmätilanteissa peilaamalla heidän kehonasentojaan hienovaraisesti. Jos osallistujat istuvat, voit mennä viereen istumaan. Jos opiskelija raaputtaa päätä epätietoisena, voit osoittaa empatiaa näyttämällä itsekkin epätietoiselta. Peilaus voi toimia myös toisinpäin, koska se on useimmiten tiedostamatonta. Nojaa eteenpäin istuessasi, jos haluat heidät nojaamaan eteenpäin kiinnostuneina. Peilaus luo tasavertaisuutta oppimistilanteisiin usein hyvin hienovaraisella tavalla.

Koko ryhmän kaiutus. Monissa harjoituksissa yksilösuorituksen jälkeen koko ryhmä voi kaiuttaa puhumalla ja/tai eleellä saman asian. Tämä luo alitajuisen tunteen: "Minun vastaukseni oli hyvä - ohjaaja hyväksyi sen". Lisäksi toistaminen auttaa mieleen painamisessa. Toistoa on usein kielenopeutuksessa liian vähän.

Pyydä apua. Maahanmuuttajat ovat usein avun kohteina. Ohjaajan avustaminen luo osallisuuden ja vastavuoroisuuden tunnetta. Opiskelijoilta voi pyytää apua vaikkapa tilan järjestämiseen, nimilistojen keräämiseen, siivoamiseen, oppimateriaalien organisointiin jne.

Aplodit. Ota tavaksi antaa usein aplodeja ryhmän kanssa erilaisista pienistäkin suorituksista. Esim. pienryhmien työn esittelyn jälkeen. Eri kulttuureissa voi olla myös erilaisia kannustavia taputus-huutoja (esim. suahili: Ongera-Imara-Waa!). Ryhmä voi myös keksiä omansa.

Hyvä minä, hyvä me! -halaus. Hauska tapa kiittää itseä ja muita on symbolinen yhtäaikaa tehtävä halaussarja: ensin halataan itseä sanoen "Hyvä minä!" sitten vierustoveria (halauksen voi tehdä ilmassa), "Hyvä sinä (tai kaverin nimi)" ja lopuksi koko ryhmää yhdessä "Hyvä me!" Halauksen voi tehdä myös ilmassa.

Vahvistavat lauseet ja rentoutukset. Osallistujat käyvät istumaan tai makuulle ja sulkevat silmänsä. Taustalle pannaan soimaan rentouttavaa hiljaista musiikkia. Käydään läpi kehon osat: "Niska rentoutuu..." Ohjaaja lukee sen jälkeen hitaasti ja rauhallisesti erilaisia affirmaatioita, jotka ryhmä toistaa kuiskaten yhteen ääneen. Tämä voidaan harjoitella ennen harjoitusta. Kunkin affirmaatio voidaan toistaa useita kertoja:

"Hyvä minä!"

"Hyvä me!"

"Minä olen oppinut tänään paljon sanoja."

"Oppiminen on mukavaa ja hauskaa."

"Minä osaan joka päivä enemmän suomea."

"Uskallan puhua suomea ihmisille (päivä päivältä enemmän)."

"Minusta on hauskaa tehdä virheitä."

"Virheistä oppii."

Lopuksi avataan silmät ja keskustellaan hetki, miltä harjoitus tuntui. Lauseet voi myös jakaa osallistujille. Niitä voi kiinnittää kotona peiliin, jääkaapin oveen, kalenteriin jne.

Kuiskauskehujen piiri. Harjoite sopii hyvin esimerkiksi kurssin keskivaiheille. Yksi kerrallaan istuu tuolille ja sulkee silmänsä. Muut kävelevät istuvan ohitse ja kuiskaavat tälle erilaisia kehuja ja kannustuksia. Osallistujat voivat etukäteen valita lattialle levitetyistä sanalapuista ja muodostaa lauseita esim. "Hauska", "Avulias" → "Sinä olet hauska ja avulias."

Kannustintarrat tms. Hanki pieniä ilmaisia lahjoja: karkkeja, vakuutusyhtiöiden heijastimia, tarroja. Jaa niitä palkinnoiksi kaikille eri tilanteissa. Liität niillä oppimiseen myönteisiä tunteita. Niihin voi liittää myös tärkeitä käsitteitä ja aiheita esim. Heijastin/ turvallisuus/talvi/ koulumatka/lapset jne.

Diplomit. Välietapin (esim. kurssin puoliväli) kunniaksi voit laatia hauskan ja innostavan diplomin. Diplomit jaetaan väliseremoniassa juhlallisesti.

Seremoniat. Etsi ryhmän kanssa hauskoja tapoja juhlistaa ryhmän edistymistä. Se voi olla vaikkapa mehulasien kilistely; yhteinen tanssi; Maamme-laulu; puhe seisaaltaan tms.

Vierailijat ja puheet. Ryhmään voi kutsua vierailijoita, esimerkiksi paikallisen oppilaitoksen opiskelijaryhmän. Heidän kanssaan voidaan tehdä tutustumisharjoituksia ja toiminnallisia tehtäviä. Lopuksi kerrotaan, mitä uutta kohtaamisesta opittiin. Tämä kannustaa ryhmää näkemään toimintaansa merkityksellisenä.

Loppukiitokset. Kiitä tunnin lopuksi osallistujia. Poimi jotain sinua ilahduttavaa tunnilta tai kerro oma tuntemuksesi edistymisestä. Muista katsekontaktit. ●

TEKEMÄLLÄ OPITAAN

MILLAISIN TEHTÄVIN ETENEN?

Tässä luvussa esitellään runsaasti erilaisia harjoitteita, joilla voit lisätä opetuksesi toiminnallisuutta. Aluksi esitellään ryhmien käynnistämiseen ja tuokioiden aloitukseen sopivia lämmityksiä. Sitten esitellään toiminnallisia ryhmien muodostamisen työtapoja. Ne auttavat myös "klikkien" sekoittamisessa ja tutustumisessa, mutta ne ovat myös sinällään hauskoja kielellisiä tehtäviä. Kolmanneksi esitellään kehollista ilmaisuun tukevia harjoitteita, jotka rohkaisevat ilmaisuun riippumatta kielitaidosta. Sen jälkeen tarjotaan toiminnallisia harjoituksia sanaston ja kieliopin oppimiseen.

Lopussa esiteltävät työtavat tuovat esille osallistujien omia teemoja ja henkilökohtaista kokemusta. Tehtävissä vertaillaan kulttuureja tai tutkitaan omaa todellisuutta ja yhteiskuntaa.

On tärkeää, että oppimistuokion alussa on vain vähän osallistumista vaativia ja nopeita, ei-kilpailullisia tutustumis- ja ryhmäytymisharjoituksia, joissa yksi ihminen ei joudu heti huomion keskipisteeksi. Näin sisällöllisesti ja toiminnallisesti haastavimmat tehtävät sujuvat paremmin. Voit esimerkiksi valita kustakin luvusta yhden tai kaksi harjoitusta.

Jokaiseen oppimistuokioon on hyvä lisätä myös kirjan loppupuolella esiteltäviä arvioivia harjoitteita, jotta ryhmä tunnistaa oppimistaan ja saat itse ohjaajana palautetta ja ideoita seuraaville tunneille.

Lämmittely- ja tutustumisharjoituksia

Ennen haastavampia harjoituksia (esim. ryhmässä näyttelemine) tulisi tehdä ryhmäyttyviä ja lämmittäviä leikkejä. On tärkeää, että osallistujat tietävät

mahdollisimman pian ainakin toistensa nimet ja jotakin muuta toisistaan. Lämmittelyharjoitukset lisäävät rohkeutta ja luottamusta. Lisäksi niissä opitaan toiminnallisen ryhmätyöskentelyn perustaitoja sekä yksinkertaista viestintää.

Tyhjän tilan luominen. Järjestele tila yhdessä osallistujien kanssa. Ihmiset ovat yleensä mielissään, kun he saavat auttaa ja tehdä jotakin konkreettisesti. Pyytämällä apua luot tasavertaisen kumppanuuden ryhmäsi kanssa. Kaikki tässä esitellyt ryhmiiin jakamisen työtavat onnistuvat parhaiten, jos lähdetään pulpettirivistöjen sijaan liikkeelle mahdollisimman suuresta tyhjästä tilasta, jossa on tuoleista tehty piiri tai tuokio aloitetaan suoraan seisomalla piirissä. Kerro ryhmälle, että työskentelyä varten tarvitaan tyhjä tila ja tarvitset siihen apua. Tämä yhteinen tehtävä rikkoo hyvin jäätä ja siitä selviää ilman yhteistä kieltä.

Ryhmän ohjeistusta kuvin. Ryhmän ohjaamisessa voit käyttää apuna näitä kuvakuvakortteja. Voit esimerkiksi tulostaa kortit tai näyttää niitä videotykillä. Eri ohjeet voidaan harjoitella yhdessä.

Emo ja poikanen. Tämä on luottamusta kasvattava ja sanaton viestintää kehittävä harjoite. Osallistujat jaetaan pareiksi. Ensiksi toinen on emo ja toinen poikanen joltain kuvitteellisista eläinlajeista. Pari sopii yhdessä, mikä on emon kutsuääni ja mikä on pysäytysääni/varoitusmerkki. Kaikki parit aloittavat yhtä aikaa. Se, joka on poikasen vuorossa, sulkee silmänsä. Emo alkaa kutsua poikasta kutsuäänellään. Poikanen lähtee seuraamaan ääntä. Emo kokeilee heti myös turvamerkinä toimivaa pysäytysääntä (esim. räkäisy), jolloin poikanen jähmettyy paikoilleen, kunnes emo taas jatkaa kutsuäänensä. Ohjaaja muistuttaa pitämään hyvää huolta poikasesta ja huomioimaan myös muita pareja, ettei törmäyksiä tapahdu. Ohjaaja voi pyytää emoa vielä siirtymään kauemmas poikasesta ja jatkamaan pitkällä etäisyydellä poikasen kutsumista. Lopuksi ohjaaja antaa luvan avata silmät. Pari voi jakaa kokemuksiaan. Vuoro vaihtuu.

Nimi ja lapsuuden toiveammatti (tai lempieläin). Ryhmä jaetaan kolmen hengen ryhmiin. Pienryhmät muistelevat 1–2 minuuttia lapsuutensa toiveammatteja. Sen jälkeen ohjaaja näyttää eleiden ja liikkeiden avulla oman lapsuuden toiveammattinsa ja sanoo lopuksi reippaasti esim. "Sara – Keksijä". Sen jälkeen muut kopioivat miimin tarkasti ja sanovat yhtä aikaa nimen ja toiveammatin ("Sara – keksijä"). Tämän jälkeen seuraava näyttää omansa,

jonka muut kaiuttavat. Tätä jatketaan, kunnes kaikki on esitelty. Toiveammatin sijaan voidaan käyttää esim. lempieläimiä. Harjoitus vaatii hieman uskallusta ja kielitaitoa. Sitä ennen voidaan pelata esim. [Mieltymysmittarin](#) kuvakorteilla, jotka kartuttavat ammatteihin liittyvää sanastoa.

Tähän käteen haluan... Tämä tutustumisleikki yhdistää nopeasti samasta asiasta kiinnostuneita ihmisiä. Samalla opitaan osallistujien nimet. Osallistujat asettuvat riviin ja ohjaaja heitä vastapäätä. Ohjaaja aloittaa: "Minun nimeni on... ja tähän käteen haluan ystävän, joka pitää...(esim.) suklaasta." Nyt kaikki suklaasta pitävät ryntäävät ohjaajan luo ja yrittävät napata kädestä kiinni. Ensiksi ehtinyt saa jäädä pitämään kädestä. Sama toistetaan vuoronperään kummallakin puolella, kunnes kaikki ovat piirissä. Viimeisenä piiri yhdistetään, kun kaksi viimeistä keksivät jotain, mistä molemmat pitävät. Jos koskettaminen on ryhmässä vaikeaa, leikin voi tehdä myös juoksemalla kysyjän viereen.

Kokkarit. Harjoitus on yksinkertainen. Osallistujat asettuvat tyhjään tilaan ja alkavat esittäytyä toisilleen: "Hei, minä olen... Kuka sinä olet?" Ennen harjoitusta opetellaan perusesittäytymisiä demonstraationa.

Kosketa... “Niin nopeasti kuin suinkin, kosketa jotakin mikä on... punaista! Niin nopeasti kuin suinkin kosketa jotain... sinistä kovaa... pehmeää... kallista...halpaa... jne”. Leikin avulla voi opetella perussanastoa. Kun sanaan yhdistetään visuaalinen havainto ja liikkuminen, sanat jäävät paremmin mieleen. Tätä leikkiä voi tehdä myös lähes kielitaidottomien kanssa, koska he voivat oppia sanoja katsomalla muita. Leikki sopii myös aktivoivaksi välitehtäväksi erilaisiin työpajoihin.

Peukunnappaus. Hauska lämmittelyleikki, joka tuottaa naurua ja jossa opitaan yksinkertaisten ohjeiden seuraamista. Osallistujat asettuvat piiriin seisomaan tai istumaan lähelle toisiaan. Ohjaaja antaa seuraavat ohjeet vaihe kerrallaan rauhallisesti. Samalla ohjaaja näyttää tehtävät kehollisesti ja tarkistaa, että kaikki pysyvät mukana. “Tämä on käsi. Vasen käsi. Nosta nyt vasen käsi ylös!” “Pane vasen käsi vasemmalla puolella olevan eteen. Kämmen ylös”. “Nosta oikea peukalo ylös! Aseta peukalo oikealla puolella olevan kämmenelle. Peukalon pää koskettaa kämmentä. Nyt lasken 1-2-3-NYT! Kun kuulet sanan NYT, yritä napata naapurin peukalo kiinni. Samalla hetkellä yritä vetää oma peukalosi pois.” Leikki voidaan toistaa vaihtamalla kädet toisinpäin: “Nosta nyt oikea käsi ylös...” Ihmisiä yleensä naurattaa. Voit sanoa siitä, kuinka nauru ja keskittymisen on tärkeää oppimisessa. Kuuntele myös ryhmän omia kommentteja.

Kierrä salainen kaveri. Sanaton toiminnallinen leikki, joka lisää spontaanisuutta ja iloa. Kaikki asettuvat piiriin (tai sikinsokin tilaan). Jokainen miettii mielessään yhden henkilön. Ohjaajan taputuksesta jokainen lähtee kiertämään valitsemansa henkilön ympäri ja palaa takaisin lähtöpaikalleen. Kaikki osallistujat tietenkin liikkuvat, ja tästä tulee hauska kaaos. Lopuksi kuitenkin onnistutaan aina pääsemään alkuperäiseen piiriin. Saman voi toistaa laahaavalla töpötyškävelyllä ja sopia kierrettäväksi kaksi kierrosta valitun henkilön ympäri.

Susi ja sokeat jänikset. Tämä sokkoleikki on erittäin jännittävä ja liikunnallinen. Se sopii hyvin esimerkiksi nuorten maahanmuuttajien ryhmille tai nuorten koululaisten ja valmentavien luokkien kohtauttamiseen. Tilan olisi hyvä olla hämärä. Osallistujat jaetaan pareiksi. Toinen parista on jäniksen ohjaaja, joka seisoo paikallaan huoneen laidalla ja antaa liikkumisohjeita: “liiku eteenpäin / pysähdy / käänny oikealle / mene alas...” Toinen parista on sokea jänis. Sokeat jänikset lähtevät liikkumaan tilassa parinsa ohjeiden mukaisesti. Jonkin ajan kuluttua yksi jäniksistä muutetaan ohjaajan kuiskauksella sudeksi, jonka tehtävä on lähteä jahtaamaan jäniksiä ohjaajan antamien liikkumisohjeiden mukaisesti. Ohjaaja huutaa: “Susi liikkeellä!” Sen jälkeen ohjaajat yrittävät pitää jäniksensä mahdollisimman kaukana sudesta. Kun susi saa kiinni jäniksen, jänis vinkaisee ja “kuolee”. Jänis voi avata silmät ja siirtyä laidalle katsojaksi. Kun jäljellä on vain susi ja yksi jänis, syntyy kaksintaistelu. Jänis muuttuu toiseksi sudeksi. Se kumpi ehtii ensimmäisenä napata toisen kiinni on voittaja.

“Hyvä” ja “ei niin hyvä” oppimiskokemus. Jaa osallistujat kolmen hengen pienryhmiin. Pyydä ryhmässä muistelemaan jotakin oppimistilannetta, mikä ei tuntunut hyvältä. Pyydä ryhmää sen jälkeen tekemään tästä kehoillaan pysähtynyt kuva. Kuvat katsotaan isossa ryhmässä ja niistä kysytään kysymyksiä. Sen jälkeen toistetaan sama hyvästä oppimiskokemuksesta. Listaa taululle yleisiä piirteitä molemmista. Tavoitteena on luoda keskustelua oppimiseen vaikuttavista tekijöistä. Olennaista on huomata, että “huonoistakin” kokemuksista yleensä oppii.

Ryhmiin jakamisen tapoja

Ryhmiin jakamiseen on hyvä käyttää erilaisia tehtäviä. Niin vältetään samojen ihmisten liittyminen ryhmiksi ja luodaan uutta vuorovaikutusta. Lisäksi seuraavat tehtävät ovat hauskoja harjoituksia sinällään, ja niissä voi oppia sanastoa, yhteistoimintaa, ohjeiden kuunte-
lua, havainnointia ja ryhmätyötä.

Palapeli-sanakuvat. Samanvärisille pahveille piirretään ja kirjoitetaan jokin asia ja siihen liitettävä sana (esim. kissa). Voidaan käyttää myös lehdistä leikattuja kuvia. Pahvit leikataan palapeleiksi esim. neljään osaan, jos halutaan muodostaa neljän hen-
gen ryhmät. Palat sekoitetaan lattialle. Osallistujat valitsevat lattialta yhden kortin. Sen jälkeen etsitään muut kuvaan liittyvät palat. Ryhmät muodostuvat kuvien perusteella.

Mehiläiset ja mehiläispesät (Atomit ja molekyylit). Tällä harjoituksella voi jakautua nopeasti pienryhmiin, mutta harjoitusta voi käyttää myös nume-
roiden ja nimien opetteluun. Osallistujat liikkuvat tilassa suristen mehiläisinä sikin sokin. Kun ohjaaja huutaa jonkin numeron, osallistujat menevät "pe-
sään", eli kaappaavat itselleen ryhmän, jossa on niin monta osallistujaa. Välissä ryhmät hajoavat ohjaajan käskystä. Tämä harjoitus on hyvä näyttää ennen

aloittamista. Haluttaessa pesissä voi opetella myös osallistujien nimet tai keskustella hetki ohjaajan antamasta aiheesta.

Värihaput. Ryhmät voidaan muodostaa myös osal-
listujille arvottavilla värihapuilla tai eri värisillä kar-
keilla, legoilla tai muilla esineillä. Samalla voidaan opiskella värejä.

Jako viiteen. Perinteinen jako numerojen mukai-
siin ryhmiin. Jos numeroita ei vielä osata, voidaan numerot näyttää sormilla. Osallistujia pyydetään näyttämään oma numero sormillaan. Sormet ylhääl-
lä kävellen etsitään oma ryhmä.

Lempivuodenaika. Jos halutaan muodostaa neljä ryhmää, se saattaa onnistua asettamalla osallistujat kehään lempivuodenajan mukaan.

Erilaiset taustat. Osallistujat voidaan jakaa pien-
ryhmiin tarpeen mukaan taustan perusteella. Joissain tilanteessa muodostetaan samankielisiä ryhmiä, joissa saa käyttää kotikieltä. Toisissa tilan-
teissa muodostetaan tietoisesti sekaryhmiä.

Hiljaiset – puheliaat. Ryhmissä on usein tilanteita, joissa puheliainmat hallitsevat keskustelua ja hiljaiset jäävät syrjään. Seuraava ryhmäjako voi tarjota mahdollisuuden tasavertaiseen pienryhmätyöskentelyyn samalla tavalla itseään ilmaisevien kanssa.

Osallistujia pyydetään asettumaan lattialla seisoimaan janaan, jonka toisessa päässä on ”Minä olen tosi hiljainen” ja toisessa päässä ”Minä olen tosi puhelias”. Osallistuja voi valita olla myös jotain siltä väliltä. Tämä voidaan demonstroida miimisesti. Kun osallistujat ovat asettuneet janalle, pienryhmät muodostetaan toisesta päästä aloittaen. Näin muodostuu oman viestintätyylin mukaisia ryhmiä. Puheliaassa ryhmässä osallistujat neutralisoivat toistensa vaikutusta; hiljaisessa ryhmässä osallistujat saavat paremmin suunvuoron.

Kehollisen ilmaisun harjoitteita

Kehokielen opiskelu unohtuu usein kielenopetuksessa, vaikka se on tärkeä osa viestintää. Maahanmuuttajalle se voi olla myös ensimmäinen askel kielellisessä itseilmaisussa ennen sanoja ja puhetta. Sosiokulttuurisessa kielenoppimisessa rohkaistaan mitä tahansa viestintää, joka auttaa selviämään arjessa.

Esineen käyttötarkoitukset. Valitaan jokin neutraali ja moneen taipuva ”epäesine”, esimerkiksi huivi tai teknisen vempaimen osa. Ohjaaja sanoo ja näyttää: ”Tämähän on aivan selvästi sellainen kesäkatos sateen varalle.” Hän antaa huivin piirissä seuraavalle. Seuraava sanoo ja näyttää: ”Tämä on aivan selvästi kirja” ja alkaa lukea sitä lattialla taiteltuna. Esineelle keksitään siis aina uusia käyttötarkoituksia. Jokaista ideaa kannustetaan ohjaajan johdolla esim. aplodein. Esine voi kiertää monia kierroksia. Esineiksi sopivat esimerkiksi laatikko tai mikä tahansa tilasta löytyvä outo vempain tai roju. Minkä oudompi, sen parempi. Ryhmät voivat etsiä itse nämä esineet.

Harjoituksen voi tehdä useissa ryhmissä yhtäaikaan. Sopiva ryhmäkoko on 4–5, harjoituskiertos voidaan tehdä myös isossa piirissä. Matalan kielitaidon ryhmissä osallistujat voivat vain näyttää esiin käyttötarkoituksen. Ohjaaja tai muut sanovat sanan suomeksi ja sanaa toistetaan useita kertoja.

Paikka ja maisema kehokuvina. Päätetään yhdessä jokin paikka tai maisema, esim. meren ranta. Osallistujat asettuvat riviin ”katsomoksi” valitun tilan eteen. Yksi kerrallaan osallistujat tulevat kuvaan meren rannalla oleviksi asioiksi: ”Minä olen simpukka siinä rannalla”, ”Minä olen rantapallo”, ”Minä olen auringonottaja”. Jos osallistuja ei tiedä ajattelemaansa sanaa, hän voi näyttää sen ja muut voivat yrittää arvata, mikä hän on. Harjoitus on hyvä havainnollistaa ohjaajan omalla esimerkillä. Harjoitusta voidaan käyttää myös draamatarinoiden yhteydessä luomassa eläytymistä tarinan maailmaan tai sillä voidaan taustoittaa jotakin teemaa, esim. ”Sairaalassa”.

Jos sinä olet x, minä olen... Tämä on edellistä haastavampi kehollisen tarinankerronnan harjoitus. Osallistujat jaetaan kolmen hengen ryhmiin. Ryhmissä päätetään numerjärjestys: 1, 2, 3. Ykkönen aloittaa tekemällä ja sanomalla: ”Minä olen puu” (ja tekee puun pysähtyneenä patsaana). Kakkonen katsoo ja sanoo: ”Jos sinä olet puu, niin minä olen oksa siinä puussa” (tekee puuhun oksan kehollaan). Kolmonen katsoo ja sanoo: ”Jos sinä olet puu ja sinä oksa siinä puussa, minä olen lintu siinä oksalla”. Ykkönen tulee ulos kuvasta ja jatkaa tarinaa: ”Jos sinä olet oksa siinä puussa ja sinä lintu siinä oksalla, niin minä olen mato sen linnun suussa”, kakkonen jatkaa jne. Harjoitus jatkuu niin kauan, kunnes näyttää, että ryhmiltä loppuvat ideat (sitä ei yleensä tapahdu).

Kaikki ryhmät työskentelevät harjoituksessa yhtä aikaa. Tämä vähentää osallistujien jännitystä, kun ei joudu olemaan huomion keskipisteenä. Alkeistason oppijoille tässä harjoituksessa vaikeinta on sanoa koko lause, mutta sen voi korvata vain tekemällä ja sanomalla asia, esim. oksa, lintu. Aloitusimpulssi voi olla mikä tahansa, esim. talo, kivi, tie. Ryhmille voi myös arpoa valmiit impulssisanat hatusta.

Sanaston oppiminen

Sanoja opiskeltaessa niiden toistaminen eri kanavia käyttäen ja niiden liittäminen kontekstiin nopeuttaa ja vahvistaa oppimista. Kun teet seuraavia harjoitteita, voit esimerkiksi:

- kerrata sanat kirjoittamalla ne taululle,
- pyytää oppijoita kirjoittamaan sanat vihkoon tai taululle ja tekemään niistä käännökset omalle kielelleen,
- kaiuttaa sanan koko ryhmän kanssa,
- yhdistää sanoihin piirroksen,
- yhdistää sanoihin eleen ja toistaa eleen ja sanan koko ryhmän kanssa,
- keksiä samaa tarkoittavia sanoja,
- yhdistää sanoja yksinkertaisiin fraaseihin tai tilanteisiin tai
- liittää niihin omakohtaisen kokemuksen: "Kuinka moni on nähnyt pöllön?"

Liiku.... Pyydetään osallistujia nousemaan ylös Nouse ylös -käskyllä. Anna seuraavia käskyjä, alkeistasolla voit samalla näyttää niitä itse esimerkkinä: "Kävele", "Kävele hitaasti...nopeasti...", "Juokse", "Pysähdy". "Katso oikealle...vasemmalle". "Istu alas". "Mene tuolin luo...ikkunan luo...pöydän luo...". "Ota kirja...pane kirja takaisin". Huolehdi, että tilaan on sirtoteltu tuoleja, pöytiä ja erilaisia esineitä, joihin voit keksiä toimintoja.

Kun sanastoa kerrataan, voit näyttämisen jättää pois ja vaikkapa pyytää osallistujista yhden kerrallaan ohjaajaksi, joka antaa käskyjä muille. Apuna voi käyttää taululle kirjoitettuja lauseita tai työskennellä ilman niitä. Käskyjä voi keksiä lisää. Alkeistasolla käskyjä voi myös vetää hatussa olevista lapaista.

Tunnepatsaat parimuovailuna (tunnetilalaput).

Tunnetiloihin liittyvää sanastoa voidaan kerrata tällä harjoituksella. Osallistujat jaetaan pareiksi. Kullekin parille annetaan lapulla yksi tunnetila (esim. iloinen, surullinen, masentunut, innostunut, utelias, ahke- ra, hämmästynyt). Sanat kannattaa selittää ennen harjoitusta. Toinen parista on muovailtavana; toinen muovailee. Kun patsaat ovat valmiit, muut osallistujat yrittävät arvata, mistä tunnetilasta on kyse. Sanat kerrataan lopuksi. Tehtävä vaihtuu uusilla sanoilla. Lapuissa voi olla hymiö tukikuvana.¹⁰

Sanat ryhmäpatsaina. Osallistujat jaetaan 3–4 hengen pienryhmiin. Kullekin ryhmälle arvotaan lappu, jossa on jokin mielellään konkreettinen sana (esim. traktori, uima-allas, metsä). Yksi ryhmästä toimii muovailijana; muut muovattavana. Muut osallistujat yrittävät arvata esitettyä sanaa.

Suunnat junassa. Osallistujat asettuvat jonoon ja asettavat kädet edessä olevan olkapäälle. Etummaisena oleva on johtaja, joka määrää junan kulku- suunnan esim. "Eteenpäin!", jolloin letka liikkuu eteenpäin; osallistujat kaiuttavat samalla ohjaajan ohjeen eteenpäin. Näin sana ankkuroituu muistissa liikkeeseen. Muita käskyjä voivat olla taaksepäin, vasemmalle, oikealle, seis, tuolien välistä, pöydän edestä, ulos, sisälle, sillan alta...

Avaimen piilotus on monille tuttu perinneleikki. Toiminnallisena leikkinä se sopii hyvin kielen vasta-alkajallekin. Yksi osallistujista menee ulos tilasta. Muut piilottavat avaimen tai muun sovitun esineen johonkin tilassa. Ulos mennyt kutsutaan sisään. Hän alkaa etsiä esinettä kysymällä ensin "lintu, kala vai kukko" (= onko esine korkealla, matalalla vai keskitasolla). Muut antavat vihjeitä: "lämpenee", "polttaa", "kylmenee", jos etsijä lähestyy tai loitto- nee etsittävästä esineestä.

¹⁰ Voit käyttää myös papunetin kuvapankin kuvia www.papunet.net

Muistipeli. Sanallisia kuvamuistipelejä on olemassa [valmiina](#), mutta sellaisen voi tehdä itse tai yhdessä ryhmän kanssa vaikkapa jostakin teemasta. Lehdistä leikataan kuvia aiheesta tai ne piirretään itse. Pelin tekemiseen voi käyttää myös mitä tahansa vapaasti monistettavaa kortttisarjaa. Kuviin kirjoitetaan niihin liittyvät sanat. Kortit monistetaan ja haluttaessa liimataan pahville. Kortit sekoitetaan pöydälle. Osallistujat saavat vuorollaan avata kaksi korttia. Pelaaja saa ne, jos hän löytää kaksi samanlaista. Voittaja on se, joka on kerännyt eniten kortteja. Lopuksi korttien sanat voidaan kerrata peittämällä teksti ja yrittämällä muistaa sana.

Kapteeni käskee. Ohjaajalla on kaksi käskymuotoa a) "Kapteeni käskee" ja b) käsky ilman sanoja "Kapteeni käskee". Osallistujat tottelevat vain käskyjä, jotka alkavat sanoilla Kapteeni käskee. Ohjaajan paikalle voidaan ottaa vapaaehtoinen osallistujien joukosta. Alkeisryhmässä taululle tehdään ennen harjoitusta tukilista käskyistä ja käydään läpi niiden merkitykset. Luku- ja kirjoitustaidottomille näytetään käskyt ja sanat toistetaan yhdessä.

Käskytsyleikki pareittain. Osallistujille näytetään esimerkillä harjoituksessa käytettävät peruskäskyt: "Mene..., Tule..., Istu..., Nouse..., Ota... Hae..., Pane..., Pysähdy..., Käänny..." Kerrataan käskyt yhdessä ennen harjoituksen aloittamista. Käskyt on hyvä olla listattuna taululle. Niihin voi lisätä myös kuvasymbolit. Osallistujat jaetaan pareiksi. Parista toinen toimii käskijänä ja toinen toimii käskyjen mukaan. Ohjaajan merkistä vuoro vaihtuu. Harjoitukseen voi lisätä helpottavia elementtejä. Tilaan voidaan lisätä helpottavia sanalappuja eri esineisiin ja paikkoihin, esim. ovi/ovelle/oveen.

Lausekortit ja asioiden tunnistaminen. Pelissä voidaan käyttää esimerkiksi lehdistä leikattuja ja pahville liimattuja kuvia (A6/A7-koko) tai vaikkapa perinteisiä Mustapekka-kortteja. Jokaiselle osallistujalle jaetaan esim. 6 korttia. Ohjaaja lukee omasta korttipinostaan esim.: "Tyttö, jolla on aurinkolasit", tai "Mies, jolla on sininen takki". Jokainen jolla on kortti, jossa tämä esiintyy, voi laittaa kortin keskele pinoon. (lauseet ovat oppaan lopussa liitteenä. Liite 1.). Kortit voidaan myös askarrella yhdessä.

Miellekartat. Miellekartat toimivat hyvin jonkin aihealueen sanaston kartoittamisessa. Mitä liittyy esimerkiksi keittiöön (miellekartan keskellä oleva sana): keittoastiat, hella, ruokapöytä, maustehylly jne. Näistä sanoista voi tehdä taas uudet haarakkeet: esim. maustehylly: suola, pippuri jne. tai oman karttansa. Miellekarttoihin tulisi aina lisätä kuvia ja värejä, koska ne toimivat muistitukena. Niihin voi lisätä myös käännöksiä eri kielillä.

Miellekarttaa voi käyttää esimerkiksi talkootuokion tai oppitunnin päätteeksi. Osallistujat kirjoittavat itse lapuille sanoja, jotka liittyvät esimerkiksi sanaan "pihatalkoot". Nämä käydään asettelemassa keskussanan ympärille, jossa voi olla ohjaajan lisäämiä apusanahaarakkeita, esim. "työvälineet", "tekeminen". Osallistujat voivat kuvata miellekartat kännykkäkameroillaan, tai ohjaaja voi ottaa kuvan ja jakaa sen kaikille.

Sanojen muistamisessa kertaus on tärkeää. Sanoja voidaan kerrata esimerkiksi yhdistämällä jokaiseen sanaan yhdessä tehtävä liike, esim. "haravointi".

Miellekartan sanoja voi myös taivuttaa liittämällä ne tuttuihin, usein toistuviin fraaseihin, esim. ruokapöytä ("Nyt pöytään!" "Ruoka on pöydässä.")

Hyvien sanojen seinä. Aluksi keksitään ryhmässä suomen kielen "hyviä sanoja". Mitkä ovat sanoja, jotka saavat hymyilemään tai nauramaan? Mitkä sanat antavat voimaa ja auttavat? Ohjaaja listaa sanoja seinälle ja jakaa omia ehdotuksiaan. Sen jälkeen osallistujat valitsevat niistä oman suosikkinsa. Suosikkisana kirjoitetaan kauniisti ja koristeellisesti suurin kirjaimin. Sanan tekemiseen käytetään värejä, kultatusseja jne. Lisäksi jokainen voi tehdä sanastaan omakielisen käännöksen samalla tavalla. Sanat kiinnitetään suureksi kollaasiksi seinälle. Sanoista voidaan keksiä pienryhmissä lauseita.

Parikehut. Seinällä olevia sanoja voidaan käyttää parin kehumiseen: "Sinä olet kaunis ja tosi ihana". Käytetään mahdollisimman monta sanaa.

Kännykkäsovellukset ovat parhaimmillaan sanaston opettelussa. Useimmissa on myös ääni- ja kuva yhdistettynä sanoihin, joten ne voivat yhteistoiminnallisessa oppimisessa sopia luku- ja kirjoitustaidottomillekin. Suomen kielen ilmaisohjelmia löytyy helposti esim. hakusanoilla "Suomen kieli opi" älypuhelimien sovelluskaupasta.

Kielioppia toiminnallisesti

Kielioppiin liittyvien harjoitteiden kehittämisessä oppikirjat ovat parhaita lähteitä. Ohjaajana voit miettiä esimerkiksi:

- Voiko tehtävästä tehdä yksinkertaisen leikin tai roolileikin?
- Voiko harjoitukseen yhdistää liikettä, rytmiä ja toistoa?
- Voiko harjoituksen viedä aitoon ympäristöön?
- Voiko harjoituksesta tehdä kortteja?
- Voiko harjoituksen tehdä ryhmätyönä?
- Voiko aiheesta tehdä visuaalisen kollaasin seinälle?

Sijamuodot kinesteettisesti. Sijamuotoja esim. taloon, talossa, talosta voidaan opetella kuvitteellisen oven avulla piirissä näytellen.

Etsi tehtävä tilasta / arvo tehtävä. Oppikirjasta monistetaan kielioppiin liittyviä tehtäviä. Niitä leikataan irti erillisille lapuille. Laput rutataan ja piilotetaan eri puolille tilaa. Osallistujat etsivät laput. Tehtävät esitetään parille. Ratkaistut tehtävät voidaan panna esimerkiksi koriin, josta ne arvotaan uudelleen.

Muuta lauseet kysymyksiksi. Korteilla on lauseita. Lauseet arvotaan pareille hatusta tai jokaiselle parille annetaan pino lausekortteja. Kysyjän tehtävänä on muuttaa lause kysymykseksi. Pari vastaa.

Lisää kielioppiin liittyviä harjoitteita esitellään Kepeli-verkkosivun [Suomen kieli](#) -harjoiteosiosta.

Kulttuureja vertailevia harjoituksia

Monikulttuurisissa ryhmissä on kiinnostavaa vertailla erilaisia kulttuurisia toimintamalleja ja herättää keskustelua stereotyyppioista. Nämä harjoitukset ovat hyviä myös siksi, että ihmisillä on niistä omaa kerrottavaa. Jokainen on oman taustansa asiantuntija. Vaarana saattaa kuitenkin olla, että eri etnisten ryhmien väliset ennakkoluulot kärjistyvät. Harjoitteissa voidaankin korostaa sitä, mikä on loppujen lopuksi samanlaista eri kulttuureissa.

Oman kulttuurin muisteluun liittyviä harjoitteita pitää myös käyttää harkitusti, jos joukossa on esim. sotat-
raumoista kärsiviä. Muistelu saattaa herättää tarpeet-
toman kipeitä muistoja. Takautuessaan traumaattisiin
muistoihin ihmisen oppiminen ja ongelmanratkaisu-
kyky usein madaltuu. Etsi keinoja muistella myönteisiä
asioita ja palauta työskentely ihmisen positiivisiin
voimavaroihin ja nykyhetkeen.

Elämä eri kulttuureissa: piirrä ja kerro. Kulttuureja
vertailevia tehtäviä voidaan keksiä miltä tahansa
elämänalueelta. Osallistujia voidaan esimerkiksi
pyytää piirtämään kuva keittiöstään omassa lähtö-
maassaan tai nykyisessä kotimaassa. Piirroksista
keskustellaan pien- tai suurryhmissä. Niihin liite-
tään suomen kielen sanoja. Muita hyviä aiheita ovat
esimerkiksi häät, loma, maalaiskylä, mummola tai
vaarila, tori. Piirroksia voidaan tehdä myös samasta
maasta olevien pienryhmissä. Kannustetaan piirtä-
miseen taidoista huolimatta: tärkeintä on muistella
asioita. Kuviin voi myös kirjoittaa sanoja kotikielellä
ja liittää sen jälkeen mukaan käännöksiä suomeksi.

Perhe ja työ eri kulttuureissa. Osallistujat jaetaan
maiden tai kulttuuripiirien mukaisiin pienryhmiin
(3–5 henkeä kussakin). Kunkin ryhmän tehtävänä
on tehdä kehoillaan kuva tyypillisestä perheestä.
Kuva voi olla jokin tyypillinen tilanne perheessä.
Kuvat katsotaan ja niiden yhtäläisyyksistä ja eroista
keskustellaan. Ovatko kaikki perheet tässä kulttuu-
rissa samanlaisia? Aiheena voi olla myös esim. työ
tai juhlat.

Tämän hetken suosituin laulu. Osallistujia pyyde-
tään miettimään seuraavalle oppitunnille tämän
hetken suosituin laulu omasta lähtömaastaan. Sanat
kirjoitetaan alkuperäiskielellä ja niiden perussisältö
yritetään kääntää tai käytetään käännösohjelmaa.
Lauluja kuunnellaan ja vertaillaan. Millaisia aiheita
niissä on? Onko niissä yhteisiä tai erilaisia aiheita?
Tehtävän voi sirotella moneen eri oppituntiin. Lau-
luihin voidaan yhdessä keksiä helppoja kuvittavia
eleitä tai liikkeitä ja opetella yhdessä esimerkiksi
niiden kertosäe.

Sananlaskut. Eri kulttuureissa sananlaskuilla on
ollut tärkeä tehtävä oppimisessa ja ihmisyyteen
kasvamisessa. Sananlaskut ovat kielellisesti kitey-
tettyä viisautta elämästä. Monille sananlaskuille on
vastineita muissa kulttuureissa. Näiden samankal-
taisten sananlaskujen etsiminen on kiinnostavaa
ja hauskaa. Ryhmäläisen lempisananlaskuista voi
tehdä esimerkiksi seinäkollaasin.

Voimaannuttaminen: ryhmän kuumat teemat

Osallistujat sitoutuvat yleensä opiskeluun paremmin,
jos he ovat olleet itse valitsemassa heille tärkeitä
teemoja. Motivoivimpiin teemoihin liittyy välittömiä
muutostarpeita ja toiveita. Vaikka ohjaaja olisi arvan-
nut teemat etukäteen, on parempi, että osallistujat
keksivät niitä itse. Näin he saavat omistajuutta työ-
skentelyyn: teema tulee keskustellen jaetuksi ryhmässä.
Näihin teemoihin liittyy myös voimakkaita kielteisiä ja
myönteisiä tunteita ja halua muutokseen. Ryhmä tar-
joaa vertaistukea ongelmien ratkaisemiseen, mikä on
parhaimmillaan hyvin innostavaa. Teemoista saattaa
myös käynnistyä hyviä mahdollisuuksia itseohjautu-
vaan opiskeluun.

Keinoja teemojen onkimiseen

Papuaänestys teemakuvista. Leikkaa aikakausleh-
distä kuvia eri elämänalueista: koulu, opiskelu, per-
he, liikkuminen, harrastukset, terveys, koti, erilaiset
työt, viranomaiset. Aseta kuvat lattialle. Pyydä osal-
listujia kävelemään tilassa ja merkitsemään heille
tärkeät teemat jakamalla 3 papua (kaikki yhteen tai
1–2; 1–1–1). Sen jälkeen papuja saaneista kuvista kes-
kustellaan. Näin saattaa syntyä myös teemaryhmiä.
Keskustelua jatketaan fasilitoivilla kysymyksillä. Voit
käyttää myös Kepeli-sivustolle koottuja kuvia.

Kuuntele, mistä opiskelijat keskustelevat tauoilla.
Mistä he innostuvat tai tuohtuvat? Kysele.

Äänestys jaloilla. Pyydä ryhmältä aihetta seuraavalle kerralle: "Mistä aiheesta haluaisit oppia lisää?" Voit käyttää apusanoja ja -kuvia: esim. Työ / työnhaku; lasten koulunkäynti; asuminen; lääkäri; harrastukset. Voit käyttää valmiita tai lehdistä leikatuja kuvia. Kuvat tai sanat voidaan asettaa tyhjälle lattialle. Ensin ne esitellään lyhyesti; sitten osallistujat kävelevät sen lapun lähelle, jossa oleva teema kiinnostaa heitä eniten. Aiheita voidaan käsitellä äänestystuloksen mukaisessa järjestyksessä.

Äänestys tukkimiehen kirjanpidolla. Samankaltainen teemäänestys voidaan tehdä taululla. Osallistujat voivat tulla äänestämään taululle tussilla. Näin saadaan mukaan liikkumista ja osallisuuden tunnetta. Aiheista voidaan puhua hetki omalla kotikielellä ja valita niistä tärkeimpiä. Kuinka tuttu "tukkimiehen kirjanpito" on maailmalla? Miten se nimetään muualla?

Valitse esine. Intuitiivisempi, taktiilista muistia tukeva työtapa on käyttää teemojen valinnassa heräke-esineitä. Ohjaaja tuo niitä mukanaan tai osallistujat tuovat heille tärkeitä esineitä mukanaan. Osallistujat valitsevat kauniille kankaalle

"rituaalisesti" levitettävistä esineistä sen, joka kuvaa heidän kiinnostustaan: "Sinulle tärkeä asia". Kykynsä mukaan osallistujat kertovat, miksi he valitsivat kyseisen esineen. Ohjaaja voi ensin valita oman esineensä ja antaa esimerkin omasta kiinnostuksestaan. Esineeseen voi lisätä myös eleitä (esim. stetoskooppi ja potilaan tutkiminen).

Pysähtyneet kuvat ongelmista. Osallistujat jaetaan neljän hengen pienryhmiin (voidaan käyttää samankielisiä ryhmiä). Ryhmät keskustelevat asioista, jotka tuottavat heille ongelmia: "Mikä on ongelma sinun elämässäsi?" Ryhmät valmistelevat sitten kehoillaan pysähtyneen kuvan heille yhteisestä ongelmasta. Ohjaaja kertoo esimerkin omasta elämästään ja näyttää esimerkin kuvasta. Valmiit kuvat katsotaan ja ohjaaja kysyy kysymyksiä: "Mitä näet kuvassa? Mikä ongelma siinä näkyy? Mistä se johtuu?"

Esineet ja asiat kotoa. Osallistujia pyydetään tuomaan seuraavaksi kerraksi kotoaan jokin esine, kirje, viesti tai muu, johon liittyy jokin häntä kiinnostava aihe. Ei haittaa, jos vain muutamat muistavat tuoda esineen: lähtökohta opiskelulle voi olla silti osallistava ja innostava.

Lähiympäristön kartta. Yhdessä piirretty lähi-alueen kartta voi toimia pohjana alueeseen tutustumiselle, mutta myös esimerkiksi ongelmien paikallistamiselle. Karttaan voi merkitä esim. tarralapuilla paikkoja, joihin liittyy jokin ongelma. Kartan ei ole pakko olla realistinen, vaan se kuvaa ryhmän käsitystä ympäristöstään. Apuna voi toki käyttää myös oikeaa karttaa, koska kartanluvun taito on haastavaa monille vähemmän koulutusta saaneille maahanmuuttajille. Siihen voi piirtää taloja, maamerkkejä, ihmisiä. Karttaan voidaan lisätä suomenkielistä sanastoa. Karttaan voidaan liittää pahvista leikattuja symboleja esim:

(Sydän): rakas paikka, mukava paikka

(salama): vaarallinen paikka

(?) paikka, jonka tarkoitusta en tiedä

(lapsi): lasten paikka

(aikuinen): aikuisten paikka

(!): minulle tärkeä paikka

Aiheet lapuilla. Edistyneempää ryhmää voi pyytää kirjoittamaan oppimisasiheita liimalapuille. Lappuja kootaan ja ryhmitellään seinälle. Aiheryppäille voidaan antaa yhdessä yläotsikoita. Nämä voivat olla seuraavien oppituntien aiheita. Edistyneempää ryhmää voi pyytää tuomaan mukanaan esimerkiksi aiheisiin liittyviä materiaaleja tai ohjaaja voi etsiä niitä verkosta.

Sarjakuvan piirtäminen. Esimerkiksi nuoret pitävät usein sarjakuvien piirtämisestä. Ne nostavat nopeasti esille ryhmiä kiinnostavia aiheita, koska poliittiset pilapiirroukset ovat tunnettuja kaikkialla maailmassa. Työskentelyä voidaan pohjustaa esimerkiksi lukemalla suomalaisia sarjakuvia. Omasta aiheesta piirrettävät sarjakuvat voidaan toteuttaa neljän kuvan paperille tehtävänä sarjakuvana, joka otsikoidaan lopuksi. Sarjakuvassa on alku, käänne ja lopetus. Olennaista ei ole piirtämisen taito, vaan idea. Tekstit kiteytetään puhekupliin. Sarjakuviin voi hakea virikkeitä ja lattialle levitettävistä avainsanaluista, joista kukin poimii itseään kiinnostavat sanat (esim. työ, rasismi, juhlat, koulu, raha, kaupat, matkustaminen, Kela). Impulssisanoina voi olla myös adjektiiveja (iloinen, hauska, vihainen jne.).

Sarjakuvasta voi nousta esille ja keskusteltavaksi arkisia ongelmia ja unelmia.

Kollaasin leikkely lehdistä. Koti- ja ulkomaisista sanoma- ja aikakauslehdistä voidaan leikata kiinnostavia aiheita. Leikatuista kuvista voidaan tehdä esim. pienryhmässä kollaaseja, jotka esitellään muille. Näistä nousee esille ryhmää yleisemmin kiinnostavia teemoja. Teemana voi olla esim. Omien unelmien kartta. Tällainen kartta voi toimia pohjana urasuunnitelmien tekemiselle.

Somen teemat. Osallistujia voi pyytää kertomaan ja näyttämään kännyköistään, mitä aiheita he seuraavat sosiaalisessa mediassa.

Väitenukat. Opiskelijoita kiinnostavia teemoja voidaan nostaa esille myös aiheeseen liittyvillä väitteillä ja niiden pohjalta nousevasta keskustelusta esim. "Suomi on turvallinen maa". Lattialle sijoitetaan laput KYLLÄ/EI/? etäälle toisistaan. Osallistujat menevät mielipiteensä mukaan jokin lapun luo.

Kysymyslaatikot ympäristöstä. Kysymyslaatikot antavat virikkeitä keskusteluun omassa ympäristössä toimimisesta ja siihen liittyvistä ongelmista. Pienryhmille annetaan pienet laatikot (kirjekuoret, pussit tms.), joissa on sarja kysymyksiä lapuilla. Kysymysten lisäksi seassa on aktivoivia tehtäviä. Voit tehdä laatikot itse tai hyödyntää esimerkiksi linkistä löytyvää harjoitetta.

Vahvuuksien käsi. Osallistuja piirtää oikean kätensä ääriiviivat A4-paperille. Jokaiselle sormelle (ja kämmenelle) kirjoitetaan jokin osallistujan osaa- ma taito. Piirretään samalla tavalla vasen käsi. Sen sormiin kirjoitetaan niitä taitoja, joita haluaisi oppia. Osallistujat esittelevät kädet pienryhmissä. Käsien silhuetit voidaan leikata irti ja kiinnittää seinälle Minä osaan -kollaasiksi. Niitä voidaan käyttää esimerkiksi osallistujien vetämien pop up-pajojen suunnitteluun. Oman taidon opettaminen toisille on hyvä kielellisen ilmaisun harjoitus. Käsien pohjalta voidaan kirjoittaa esse omista opiskelu- ja työ- nelmista. Harjoitusta voi pohjustaa esim. pelaamalla Mieltymysmittari-peliä.

Mieltymysmittari -taitoja, ammatteja ja harrastuksia. Mieltymysmittari on peli, jonka tavoitteena on nostaa esille maahanmuuttajien osaamista sekä harrasteisiin ja ammatteihin liittyviä toiveita. Samalla peli opettaa aiheisiin liittyvää sanastoa kuvakorttien avulla.

Mieltymysmittari-pelin kortteja voi käyttää monella tavalla. Alkuperäisen pelin ideana on arvata toisten taitoja, mieltymyksiä tai ammatteja. Kortteja voidaan käyttää kuitenkin myös yksinkertaisesti omien kiinnostusten kohteiden ja osaamisen esittelyyn. Kortit levitetään lattialle tai suurelle pöydälle ja osallistujat valitsevat niistä esim. kolme heitä kiinnostavaa asiaa. Kukin kertoo näistä vuorollaan kielitaitonsa mukaan, ja muut avustavat. Kortit voidaan myös arpoa ja pyytää kutakin osallistujaa asettelemaan ne "tärkeysjärjestykseen": eniten minua kiinnostava ← → vähiten minua kiinnostava. Kortit tukevat suullista ilmaisua.

Kortteja voidaan käyttää myös näyttelemiseen pohjautuvana arvauspelinä, niin että kortin saanut näyttelee siinä olevaa ammattia, taitoa ja toivetta, ja muut arvaavat, mitä pelaaja esittää. Arvattava esitys voidaan toteuttaa myös pienryhmässä. Pelin kortteineen ja ohjeineen voi tulostaa **[Kepeli-verkkosivulta](#)**.

Kohti ratkaisuja ja toimintaa

Sosiokulttuuriseen lähestymistapa on vahvasti ratkaisukeskeinen. Jos ongelmia käsitellään, niihin pitää myös oikeasti tarttua, jotta voimattomuuden tunteesta päästään todelliseen voimaantumiseen. Suuret muutokset lähtevät aina pienistä askelistä. On hyvä ajatella, että muutosta ei tee "joku", vaan Juuri Sinä.

Patsasteatteri on hauska kehollinen tapa ongelmien tutkimiseen ja niiden yhteisölliseen ratkaisemiseen. Patsastyöskentelyn avulla voidaan nostaa esiin vaikkapa maahanmuuttajien ongelmia terveydenhuollossa tai tutkia vastaanottokeskuksen arkisia haasteita. Osallistujat jaetaan n. neljän hengen pienryhmiin. Kutakin pienryhmää pyydetään tekemään ongelmakuva. Se on osallistujien kehoista muodostettu, pysähtynyt kuva, "niin kuin valokuva", jostakin arjen ongelmatilanteesta valitusta teemasta. Kuvissa voi käyttää lavastusta ja rekvisiittaa.

Kuvat katsotaan yksi kerrallaan, niin että aluksi vain katsojat saavat puhua. Heidän tehtävänä on arvata, mitä kuva esittää. On hyvä, jos kuvasta saadaan monia tulkintoja, koska näin nousee esille muitakin ongelmia: Mitä näet kuvassa? Keitä ihmiset ovat? Missä tilanteessa? Mikä tässä on ongelmana? Kuva voidaan vielä herättää hetkeksi eloon, jolloin kuvaan osallistujat voivat liikkua. Sen jälkeen ryhmä itse kertoo, minkä ongelman he halusivat kuvallaan esittää.

Katsojia pyydetään sen jälkeen muovaamaan alkuperäisestä kuvasta ihmisiä siirrellen ja asentaja vaihdellen uusi kuva, joka on ihannekuva; kuva jossa kaikki on hyvin ja ongelma on ratkaistu. Kuvaa

voidaan muovilla niin kauan kunnes kaikki ovat tyytyväisiä kuvaan. Kuvasta voidaan samalla tehdä keskustella.

Lopuksi tehdään muutoksen/toiminnan kuva. Se esittää, mitä pitäisi tehdä, jotta ihannekuva toteutuisi. Kenen pitää toimia? Missä tilanteessa ja miten?

Eri kuvat katsotaan tällä tavoin. Jos ryhmä on iso, osa kuvista voidaan vain katsoa ja niissä ongelmat listata taululle. Harjoitus tuo tärkeää tietoa yhteisön kokemista haastavista tilanteista. Tietoa ja ratkaisuehdotuksia voidaan yhdessä sovittaessa tuoda esimerkiksi viranomaisten tietoon. Teemoihin voidaan palata eri tavoilla myöhemmin uudelleen, joten kuvat kannattaa valokuvata ja nimetä. Työskentelyä tulee pohjustaa lämmitysharjoituksilla. Koska työtapa on monivaiheinen, sen voi esitellä esim. käännohjelmissä tehdyillä esittelyteksteillä eri kielillä ennen aloittamista. Ohjaaja voi havainnollistaa työskentelyä esimerkkikuvilla, jotka voivat perustua esim. aiemmissä keskusteluissa esiin nousseisiin ongelmiin.

Ideariihet ratkaisusta. Ratkaisuja työpajoissa tulleisiin ongelmiin voidaan ideoida myös keskustelemalla ja listaamalla esille tulevia ideoita. Näistä voidaan kehittää projekteja, vierailuja ja oppimistehtäviä.

Huoneentaulut. Jonkin ongelman käsittelystä tai vaikkapa oman ryhmän toimintakulttuurista voidaan pien- ja suurryhmäkeskustelujen jälkeen laatia "Huoneentaulu", johon listataan yhdessä sovitut periaatteet ja toimintasäännöt. Tällaisesta taulusta voi tehdä myös pienen taideprojektin ja sen voi usein viedä myös julkiseen tilaan. ●

Haastavat vuorovaikutustilanteet.

VÄLINEET JA PAIKAT

MITEN TEEN OPPIMISESTA KOURIINTUNTUVAA?

Tässä luvussa esitellään helposti saatavilla olevia oppimisvälineitä ja -materiaaleja sekä yksinkertaisia taiteellisia työtapoja, jotka eivät vaadi ohjaajalta kuin uskallusta ja kokeilumieltä. Siinä esitellään myös tapoja käyttää jokamiehen viestintävälineitä ja teknologiaa opetuksen tukena, koska esimerkiksi kännykät ovat jo monille maahanmuuttajille tärkeitä oppimisen ja arjen sujuvuuden välineitä tavoilla, joita kantaväestö ei aina hahmota. Luvun lopussa annetaan myös vinkkejä siihen, miten oppimista voi viedä arjen ympäristöihin ja kohtaamisiin.

Lautapelit kielenopetuksessa

Monenlaiset tutut lautapelit sopivat maahanmuuttajien kielenopetukseen. Ne tuovat oppimiseen konkretia, hauskuutta ja leikkimielistä kilpailua. Monille pelit ja pelaaminen ovat tuttuja jo entuudestaan. Sopivia pelejä voit löytää kirjastoista ja omasta hyllystäsi. Voit pyytää myös ryhmäsi tuomaan omia pelejään. Usein kokeilemalla selviää, toimiiko peli hyvin ryhmällesi. Suosittuja ovat olleet esimerkiksi sananselityspeli Alias ja erilaiset yksinkertaiset noppapelit.

Pelien käytöstä kotouttamisessa ja kielenoppimisessa on julkaistu Metropolia AMK:n KAMU-hankkeessa [Pelisujuttajan opas](#) (Piekkari ja Räsänen 2014). Kepe-li-verkkosivulla on myös useita ladattavia korttipeljä, jotka on suunniteltu nimenomaan maahanmuuttajien tarpeisiin. Pelit ohjeineen voi ladata ilmaiseksi sivulta kaksipuoleisena ja ne voi halutessaan

laminoida. Pelit on luotu erityisesti kantaväestöä ja maahanmuuttajia kohtauttavaan toimintaan, mutta ne sopivat myös kielenopetukseen.

HAPE-peli opastaa harrastusten äärelle ja niihin liittyvään sanastoon: oppimaan toisten harrastuksista ja kiinnostumaan uusista.

Mieltymysmittari -peli nostaa esille osallistujien taitoja ja kiinnostusta harrasteisiin ja ammatteihin.

Suomi-Guru - opi suomea ja Suomesta! herättää kiinnostuksen suomalaisen monimuotoiseen elämänmuotoon ja siihen liittyvään sanastoon. Se herättää myös keskustelua monikulttuurisesta Suomesta ja sukupuoleen liittyvistä stereotyyppioista.

Taiteet kielen oppimisen tukena

Taiteet ovat viestintää kielellisin tai ei-kielellisin keinoin. Taiteen avulla voi luoda ja jakaa merkityksiä, ajatuksia, tunteita ja mielikuvia. Esimerkiksi maalaus voi toimia puhutun kielen oppimisen välineenä, kun maalauksesta aletaan keskustella.

Toiminnallisessa kielenopetuksessa taiteita voi käyttää tukemaan erilaisten oppijoiden onnistumisen kokemuksia ja viestinnän monikanavaisuutta. Usein tehtäviä voi eriyttää niin, että osallistujat saavat valita välineen, jolla he tekevät tehtävän: esimerkiksi piirtäminen, laulun tekeminen, kirjoittaminen, näytteleminen tai askartelu. Tämän oppaan draamatarinoissa on esimerkkejä tällaisesta eri taidemuotojen käytöstä.

Ryhmäläisten joukossa voi hyvinkin olla ammattitaiteilijoita tai lahjakkaita harrastajia, joita voi pyytää apujaajiksi, tai sitten he voivat tuottaa kokonaisia teoksia itsenäisesti. Esimerkiksi aiemmin esitellyn Mieltymysmittari-pelin harrastekortit voivat nostaa esiin tällaista yllättävää osaamista.

Teemalaulujen kerho. Laulut toimivat usein hyvin kielenoppimisen tukena, koska niissä on mukana rytmi ja melodia sekä voimakkaita mielikuvia. Niihin voidaan yhdistää miiminen tanssi: sanoja kuvaavat liikkeet tukevat sanaston muistamista ja liikkuminen aktivoi aivoja.

Kerhossa valitaan jokin yhteinen aihe, esimerkiksi "valo" tai "työ". Ensiksi voidaan opetella suomeksi jokin aiheeseen liittyvä laulu. Laulu opetellaan niin, että sen sanat kirjoitetaan isolle fläppipaperille. Kunkin rivin väliin jätetään runsaasti tilaa. Tilaan piirretään värejä käyttäen kuvakirjoituksena käännös sanoista, eli kunkin sanan kohdalle piirretään sitä vastaava kuva.

Kuvat toimivat visuaalisena tukena. Lauluun voidaan tehdä yhdessä yksinkertainen sanojen muistamista tukeva koreografia (esim. vesi = aaltoilevat kädet). Osallistujat voivat myös nauhoittaa tai videoida laulut kännykkäänsä ja opetella niitä kotona.

Osallistujia voidaan myös pyytää tuomaan mukaan jokin aiheesta kertova laulu omalla kielellään. Kullakin kerralla opetellaan samaan tapaan yksi uusi laulu, joka käännetään suomeksi samalle isolle

lapulle, johon liitetään myös kuvat samaan tapaan. Joka tapaamisella kannattaa myös kerrata edellisillä kerroilla opetellut laulut. Näin saadaan kokonainen ohjelmisto koreografioineen ryhmän tai kurssin päätösjuhlaan. Lauluihin voidaan tehdä myös säestys tai vaikkapa varjoteatteriesitys osallistujien taitojen mukaan. Kerho voi mennä opettamaan lauluja esimerkiksi paikalliseen kouluun. Luku- ja kirjoitustaidottomia voidaan toki auttaa kirjoittamalla sanat heidän puolestaan.

Kimppakaraoke. Karaoke on melkein jo suomalaisiksi muuttunut kulttuurimuoto. Sitä voi nähdä kaikkialla. Se on myös tuttu monista muista kulttuureista tuleville. Karaokea on totuttu laulamaan yksilöesityksenä. Sitä voidaan kuitenkin laulaa myös yhdessä, mikä tekee siitä paljon hausempaa, ja kynnys laulaa madaltuu. Laulamista tai kieltä voi vaikka pelleillä, eikä se estä kieltä taitamattomien osallistumista. Kimppakaraokessa ei tarvita edes yleisöä. Myöskään karaokelaitteet eivät ole välttämättömiä, mutta ne lisäävät toiminnallisuutta ja toden tuntua tähän yhteistoimintaan.

Karaokevideoita voi ostaa, mutta niitä löytyy myös esim. Youtubesta. Osallistujat voivat itse ehdottaa myös omakielisiä videoita. Eri kulttuureista tulevien laulujen kääntäminen on hauskaa ja luo osallisuuden kokemusta. Lauluihin liittyy muistoja ja tunteita ja yhdessä laulaminen pidentää tutkitusti ikää. Ja kun laulamista on ensin harjoiteltu turvallisesti yhdessä, sitten onkin aika mennä oikeaan karaokeen tutustumaan tosielämään.

Istumatanssi on alun perin kehitetty liikuntavammaisten ryhmätoimintaan, mutta se sopii vaikkapa kielenoppimisen elävöittämiseen. Tanssin voi tehdä myös seisten ja liikkuen, mutta tuoleilla istuminen tuo tähän ryhmätoimintaan oman hauskuutensa. Istumatanssissa voidaan luoda valitusta aiheesta monivaiheinen tanssidraama yhdessä keksittävien avainsanojen avulla. Tuolit asetetaan piiriin. Suurempi ryhmä voidaan jakaa pienempiin ryhmiin (esim. 18 henkeä kolmeen 6 hengen ryhmään), joissa kussakin on hyvä olla apuohjaaja.

Ensin osallistujia pyydetään keksimään erilaisia tapoja, joilla tuoleilla voi olla. Miten voi liikuttaa jalkoja? Käsiä? Päättä? Keskivartaloa? Miten voi olla kontaktissa vierustovereihin? Miten voi liikkua nopeasti? Hitaasti?

Tanssille on annettu jokin teemaan liittyvä aihe esim. "Työnteko Suomessa". Sen jälkeen ryhmälle annetaan kuusi isoa lappua ja tussi. Yhdessä keskustellen keksitään kullekin lapulle yksi aiheeseen liittyvä sana. Sen jälkeen ryhmän tehtävänä on järjestää sanat niin, että niistä muodostuvat esityksen kohtaukset: Esim. 1. Metsä. 2. Ahkera. 3. Raha. 4. Tietokone. 5. Laiska. 6. Työtön.

Sen jälkeen ryhmä suunnittelee kuhunkin kohtaukseen sopivat liikkeet. Ryhmä voi valita myös verkosta soitettavan musiikin tanssiin. Sen jälkeen ryhmät esittävät tanssinsa vuorollaan, kun muut katsovat ympärillä. Katsojat voivat yrittää arvata, mitä sanoja esityksessä oli käytetty.

Tällaisen tanssiesityksen voi tehdä myös seisaaltaan, mutta istuminen rohkaisee myös liikuntarajoitteisia ja vanhuksia osallistumaan heille sopivalla tavalla. Myös hyvin liikkuvat voivat innostua tekemään tuoleilla kekseliäitä koreografioita.

Askartelu ja tuunaaminen. Opettajat tuskailevat usein konkreettisten opetusmateriaalien puutetta ja sitä, että omien materiaalien askartelu vie aikaa. Materiaalien askartelu on usein hauska tehtävä ryhmälle. Esimerkiksi monet tässä oppaassa esitellyt kortit voidaan leikata ja laminoida yhdessä. Samalla kortit tulevat tutuiksi ja omiksi. Itse tekeminen jättää muistijälkiä niissä olevista sanoista. Osallistujia voi pyytää tuomaan kotoaan vanhoja lehtiä tai askartelemaan kortteja kotonaan. Työhön ilmoitetaan usein innokas vapaaehtoinen ja joku tulee hänen kaverikseen. Usein aktiiviset askartelijat ovat ryhmän hiljaisimpia jäseniä, jotka pääsevät näin loistamaan uudella tavalla. Esimerkiksi isot kaulaan ripustettavat nimilaput voidaan toteuttaa askartelemalla. Aiheeksi voi antaa vaikkapa lempikasvi- tai eläin tai jokin itseä kuvaava symboli.

Ruttupaperi-installaatiot aiheesta. Työtapa on halpa, nopea ja yksinkertainen. Tehtävä toimii hyvin esimerkiksi teemallisen oppitunnin päätteeksi. Teemana voi olla vaikkapa "Unelmien vastaanotto-keskus", "Ongelmia Suomessa", "Talvi" tai "Minun unelmani" (yksilötyö). Osallistujat jaetaan pienryhmiin. Kullekin ryhmälle annetaan sanomalehtiä ja maalarinteippiä. Tehtävänä on tehdä taideteos tai "veistos" aiheesta. Veistoksessa voi olla monia osia. Paperia voi rutata, rullata, liittää, repiä; siitä voi taiteella viuhkoja ja tehdä tötteröitä. Näytä esimerkkejä. Samalla opitaan sivussa käytännöllisiä verbejä.

Monissa kulttuureissa on tällaisen askartelun perinteitä, joten on hyvä muodostaa kulttuurisia sekaryhmiä. Ryhmä alkaa keskustella aiheesta ja samalla tekemään: jotkut alkavat leikata sanoja; toiset alkavat rakentaa muotoja.

Teosten jakaminen on kielenoppimisen kannalta tärkeä vaihe: katsojat kertovat, mitä he näkevät teoksissa. Sen jälkeen tekijät kertovat teoksestaan. Teokseen voi lisätä esimerkiksi sanoja liimalapuilla tai kirjoittaa sanat paperille, joka teipataan teoksen viereen.

Teemallinen valokuvanäyttely. Maailman katselu erilaisten linssien läpi opettaa paljon. Opiskelijoille voi antaa tehtäväksi kuvata ympäristöään jonkin teeman kautta, esimerkiksi:

1. Maahanmuuttajan Suomi; 2. Oudot asiat Suomessa; 3. Mitä haluaisit muuttaa? 4. Lempipaikkasi; 5. Eri ikäpolvet Suomessa; 6. Talven ilot ja surut; 7. Minun perheeni; 8. Vihreät asiat ympärilläni (teemaväri); 9. Meidän juhannuksemme; 10. Ystävyys.

Kuvaaminen voidaan toteuttaa yksin tai pienryhmissä. Ennen tutkimusretkelle lähtöä voidaan katsoa hyviä valokuvia ja keskustella niistä. Voidaan tutkia valokuvakirjoista rajausta, taustan valintaa jne. Valokuvia voidaan ottaa kännykkäkameroilla, tableteilla tai digikameroilla. Näyttelystä voidaan tehdä mustavalkoinen tai värillinen.

Suurryhmään palattaessa kuvat herättävät keskustelua ja tarvetta etsiä sanastoa aiheista. Kuvista voidaan ottaa printit, kehystää ne ja laatia niihin kuvatekstit. Hienot näyttelyn avajaiset voidaan järjestää vaikkapa paikallisessa kirjastossa. Avajaiset tarjoavat lisää hauskoja tehtäviä: kutsukirjeet, julisteet, tarjoillut ja ohjelma. Kuvista voidaan tehdä myös blogi tai Facebook-ryhmä.

Some ja sovellukset – uudet viestimet

Sosiaalinen media ja uusi viestintäteknologia ovat vahva osa monen maahanmuuttajan elämää, koska niiden avulla voidaan pitää yhteyttä kotimaahan ja saada tärkeitä omakielisiä ja kotoperäisiä palveluita uuteen kotimaahan. Varsinkin nuori sukupolvi käyttää ahkerasti erilaisia ilmaisia kännykkäsovelluksia (esim. Whatsapp, Snapshot, Skype, Googlen kartta- ja matkapalvelut, Facebook sekä Google Translator/Kääntäjä). Sovelluksia tulee koko ajan lisää.

Kännykät, tabletit ja sylimikrot ovat sekä viihde- että hyötykäytössä. Niillä otetaan valokuvia, videoita ja opitaan kieltä erilaisilla ilmaisoveluksilla. Esimerkiksi monet käyttävät älypuhelinlaite ilman paikallista liittymää ja hyödyntävät olemassa olevia langattomia yhteyksiä käyttäkseen esim. Whatsappia puhelimenä. Monet jakavat myös toistensa yhteyksiä. Keinot ovat siis monet. Tässä muutamia ideoita siitä, miten uuden viestintäteknikan voi ottaa käyttöön:

Älypuhelin-vertaistyöpaja. Kysy osallistujilta, kuinka monella on älykännykkä tai kännykkä, jossa on ainakin verkkoyhteys. Pyydä osallistujia kertomaan tai näyttämään, mitä palveluita he käyttävät. Kysy sitten, kuinka moni haluaisi oppia käyttämään joitain sellaisia palveluita, joita he eivät tunne tai osaa käyttää. Muodosta vertaisryhmiä, joissa esim. nuoremmat opettavat vanhempia.

Tehtävät Facebookissa tai blogissa. Voit tehdä suljetun Facebook-ryhmän tai perustaa oman blogisivun (esim. Sites.google.com) opiskelijaryhmällesi. Voit pyytää tässä apua ryhmäläisiltäsi. Ryhmässä voidaan tehdä erilaisia tehtäviä ja keskustella eri aiheista. Facebookiin sopivat hauskat toiminnalliset tehtävät, joissa käytetään valokuvaa, esim: "Kerro, mitä teit sunnuntaina. Ota valokuva ja kerro kuvasta." Jos et halua jakaa henkilökohtaisia tietojasi Facebookissa, voit tehdä erillisen ammatillisen profiilin Facebookiin.

Whatsapp-ryhmä. Whatsapp-ryhmää voi käyttää tiedottamiseen, mutta siinä joudut antamaan ryhmäläisillesi kännykkänumerosi. Hanki erillinen liittymä työpuhelimeksi, jos voit. Whatsapp on kuitenkin yksi käytetyimpiä sovelluksia ja tavoittaa siten ihmiset hyvin.

Sanastoa kännykässä. Voit esitellä erilaisia ilmaisia suomen kielen sanasto-ohjelmia kännykässä. Ohjelmat ovat erityisen hyödyllisiä sanaston opettelussa. Voit muodostaa opiskeluun pareja tai pienryhmiä, joissa voidaan opiskella yhdessä, jos kaikilla ei ole kännykkää.

Videohaastattelut kännykällä. Voit pyytää osallistujia tekemään esim. pareittain videohaastattelun kännykälle jostain käsiteltävästä aiheesta. Alkeisryhmien kanssa voi tehdä harjoitellun henkilöesittelyn videolle. Pyydä osallistujia toimimaan kuin televisiossa, ja etsimään haastattelulle rauhallinen ja kaunis tausta. Tausta voi esimerkiksi kertoa jotakin henkilöstä (esim. kokki esittäytyy keittiössä). Videot voidaan jakaa yhteisessä suljetussa ilmaisohjelmalla tehdyssä blogissa¹². Videot voidaan tehdä pienryhmissä, joissa esim. vain yhdellä on kännykkä.

Hyötyverkkosivut. Erilaisten verkkosivujen opiskelu on hyödyllistä: liikennelaitosten sivut ja matkahaku, Googlen reittipalvelut ja bussiaikataulut, halpa-bussiyhtiöiden sivut jne.

Google Earth on upea ohjelma, jossa voit liikkua ympäri maapalloa katsomassa elävää satelliittikuvaa vaikka omasta kotitilastasi. Varaudu tunnekuohuihin; käytä harkiten.

Youtube. Opiskelijoita voi pyytää esittelemään omaa lempimusiikkiaan Youtube-videoiden avulla. Sanoitukset voidaan yrittää kirjoittaa ensin alkuperäiskielellä ja kääntää sitten käännösohjelmalla. Käännökset eivät ole usein kummoisia, mutta niillä saa ainakin laulun aiheen selvitettyä.

Oppiminen arjen ympäristöissä

Maahanmuuttajia opetetaan enimmäkseen perinteisessä luokkatilassa, niin että ollaan toisten kieltä oppivien seurassa ja vain kuvitellaan todellinen maailma. Elävässä elämässä tapahtuvan kielenopetuksen menetelmiä on kehitetty melko vähän. Esimerkiksi vastaanottokeskukset tarjoaisivat tähän kuitenkin hyvät mahdollisuudet: keskuksissa asutaan, eletään, harrastetaan ja tehdään työtoimintaa. Keskuksissa järjestetään juhlia ja keskuksista vierailaan ympäristön tapahtumissa. Vanhemmat osallistuvat koulun arkeen lastensa kautta. Myös kototumiskoulutusten työharjoitteluihin voi yhdistää aktiivista kielenopetusta.

Vierailut toiminnallisina kohtaamisina. Monia tässä oppaassa esitettyjä työtapoja voidaan toteuttaa yhdessä muiden ryhmien kanssa. Esimerkiksi paikallisen koulun arkea voi piristää toiminnallinen työskentely jostakin aiheesta kieltä oppivan ryhmän kanssa. Molemmat ryhmät voivat oppia paljon toisistaan ja tutkia vaikkapa jotakin yhteistä aihetta. Tällaisia kohtauttamisia on kuitenkin hyvä pohjustaa etukäteen. Molempien ryhmien kanssa voidaan keskustella odotuksista ja etsiä yhteisiä aiheita.

Sopivia ryhmiä kohtauttamiseen voivat olla esimerkiksi:

- Koululuokka, esim. elämäkatsomustiedon oppilaat
- Sosiaali-, nuoriso- ja terveydenhoito-, kulttuuri- yms. alojen oppilaitosten opiskelijaryhmät (teeman voi valita yhteisen kiinnostuksen tai esim. kurssin mukaan)
- Seniori- ja eläkeläisyhmät
- Päiväkotiryhmät (leikki- ja laulutuo-kiot, juhlat)
- Asukas-yhdistykset
- Opiskelijayhdistykset
- Muut harrastuksiin tms. liittyvät yhdistykset
- Poliittiset paikallisyhdistykset
- Kehitysmaa-aktivistit
- Kulttuuriyhdistykset

¹² ks. esim. www.blogspot.com, www.wordpress.com, sites.google.com/

Sanalaput ympäristössä. Esimerkiksi keittiöön voi kiinnittää sanalappuja esineisiin ja paikkoihin. Niiden avulla voidaan opetella käytännön ympäristössä sanastoa ja ne toimivat esimerkiksi tilassa ja toiminnassa tapahtuvien keskustelutilanteiden tukena. Sanoihin voi kirjoittaa erivärisillä kynillä myös käännöksiä eri kielille. Tilojen laputus voidaan toteuttaa yhteistyössä ryhmän jäsenten kanssa. Jos liimalappuja ei ole saatavilla, voidaan käyttää kierrätettyjä paperilappuja ja sinitarraa tai maalarinteippiä.

Ympäristön tekstitys voidaan toteuttaa myös hyvin esteettisesti esimerkiksi tarrakirjaimilla. Ympäristöön voidaan kirjoittaa tällä tavoin esim. sapluunalla tai maalaamalla kannustavia lauseita tai ohjeita. Käsien pesualtaan yläpuolella voi lukea vaikkapa eri kielillä: "Pese kädet!" ja oveen voidaan kirjoittaa eri kielillä: "Näkemiin! Kiitos tunnista!" Ikkunoihin voidaan helposti maalata lasimaalauksen kaltaisia tekstejä (peite)vesiväreillä, jolloin ne voidaan pestä helposti pois.

Roolileikit aidossa ympäristössä. Roolileikkejä voidaan tehdä aidossa ympäristöissä, esim. keittiössä, ruokalassa tai siivoustilanteissa.

Käsittekartat päivän päätöksenä. Samalla kun arvioidaan työpäivän kulkua, päivän aikana opittua sanastoa tai työssä keskeistä sanastoa, voidaan sanoja kerätä yhdessä taululle kiinnitettävälle lapulle.

Kohtauttavat työpajat työyhteisössä. Tässä oppaassa esitellyt tutustumis- ja ryhmäytymisharjoituksia ja draamakokonaisuuksia voidaan toteuttaa yhdessä kantaväestön ja maahanmuuttajien kanssa. Yhteistyöstä voi olla paljon hyötyä työn kehittämisessä ja viestinnän parantamisessa monikulttuurisissa työyhteisöissä. Esimerkiksi ongelmatilanteita voidaan nostaa esille still-kuvien avulla. Samalla maahanmuuttajat oppivat kieltä paikallisten kanssa. Tällainen työskentely on yleensä hauskaa ja parantaa yhteisön ilmapiiriä.

Kielenoppimisen tukeminen työpaikoilla ei vaadi välttämättä paljon, mutta aivan tyhjästä se ei synny. Tehokkainta kielenoppimisen tukeminen työpaikalla on silloin, kun kielitukea suunnitellaan etukäteen, ja oppijalla on jonkin aikaa oma mentori tai kielivalmentaja. Kielivalmentaja havainnoi aluksi oppijan kielenkäyttöä erilaisissa työtilanteissa ja antaa simultaanista tukea. Tämän jälkeen oppijan on helpompi itsekin hahmottaa, mitkä tilanteet ovat haastavia, ja hän voi vähitellen alkaa opiskella itsenäisesti työssä tarvittavaa kieltä. Työnantajien valitsema mentoreita tai kielivalmentajia voidaan kutsua koulutustyöpajoihin tai heille voidaan toimittaa materiaaleja kielivalmennuksen tueksi. Myös käännohjelmien aktiivisen käytön opastaminen työyhteisöille voi olla tarpeellista. ●

SOVELLAN JA MUKAUTAN

MITEN HUOMIOIN OSAAMISEN ERILAISUUTTA?

Tämän oppaan harjoituksissa ei ole juurikaan eritelty niiden soveltuvuutta eri tasoille oppijoille. Siihen on useampia syitä. Ensiksikin esitellyt harjoitukset ovat enimmäkseen erittäin joustavia ja niitä voi muokata monille ryhmille sopiviksi.

Toiseksi tämä opas on suunnattu monenlaisille ohjaajille ja monenlaisiin ohjaustilanteisiin, oppilaitoksiin, järjestöihin, toimintaryhmiin jne. Ryhmien tavoitteet (kielenoppimisen ohella) voivat vaihdella toimintakyvyn ylläpitämisestä ammatilliseen ohjaukseen tai jonkin erityisteeman käsittelyyn. Tunnet itse parhaiten ryhmäsi haasteet toiminnan tavoitteet. Paras onkin aina kysyä: Miten soveltaisintä tätä harjoitetta omassa ryhmässäni? Ohjaajana sinun kannattaa myös liittää kollegoidesi kanssa ja perustaa esimerkiksi pieni-
muotoinen opintopiiri, joka kannustaa kokeilemaan ja kehittämään. Seuraavassa esitellään kuitenkin muutamia näkökulmia erilaisiin ryhmiin ja eriyttämiseen.

Selkeä kieli

Kielenoppimisen alkuvaiheessa ohjaajan tulisi käyttää yksinkertaista suomen kieltä: on hyvä välttää liian pitkiä lauseita, passiivimuotoja ja vaikeita rakenteita. Ohjaajan tulee puhua rauhallisesti, sanoja ja lauseita toistaen, korostaen ja rytmittäen. Tukena voi käyttää elekieltä, kuvia ja esineitä. Tehtävien ohjeistuksia voi aluksi kirjoittaa itselleen selkokielellä. Hyvä tuki selkokielen käyttöön on verkossa oleva [Papunetin selkokielen perusteet](#). Myös verkossa ilmaiseksi luettava Johanna Kartion opas [12 askelta selkokielellä ohjaamiseen](#) antaa ohjaajalle erinomaisia käytännön vinkkejä.

Maahanmuuttajien kielenopetuksessa on hyvä opettaa alusta asti rinnakkain puhekielisiä ja yleiskielisiä muotoja. Funktionaalisessa kielenopetuksessa tärkeää on se, millainen kielitaito on yksilölle arjessa tarpeellista. Erilaiset puhekieliset fraasit (Otatsä kahvia? Mennääks jo?), pikapuhemuodot (mee, paa, tuu), puhekieliset pronominit (mä, sä, se) ja numeroilmaukset (yy, kaa, koo) ovat arjessa välttämättömiä, sen vuoksi ne on hyvä opetella heti yleiskielisten muotojen rinnalla. Jotkut kielenopettajat noudattavat käytäntöä, jossa kaikessa puhutussa kielessä käytetään puhekielisiä ilmauksia, ja kirjoitetussa kielessä (esim. taululla, tehtävissä) käytetään yleiskielen ilmauksia. Näin nämä kaksi kielimuotoa hahmottuvat selkeästi erillisiksi.

Motivaatio ja oppimishistoria

Opiskelijoiden motivaatioon ja tapaan opiskella vaikuttavat voimakkaasti käsitykset itsestä oppijana. Lisäksi motivaatioon vaikuttavat oppimiseen liittyvät mielikuvat kuten koulumuistot ja niihin liittyvät tunteet. Maahanmuuttaja on monin tavoin uuden alun edessä. Uudessa maassa etsitään usein myös uutta tapaa oppia.

Uuden kielen oppimisessa on hyvä lähteä liikkeelle vahvuuksien tunnistamisesta: mitä jo osaan? Mitä olen oppinut aikaisemmin – muuallakin kuin koulussa? Millaista oppimista nyt tarvitsen? Mihin käytän kieltä? Mikä minua innostaa?

Voit kartoittaa oppimishistoriaa toiminnallisesti esimerkiksi koostamalla kokonaisen työpajan alla olevista

harjoitteista. Niiden ajatuksena on viedä ajattelu pois totutuilta urilta, pois perinteisestä “vain koulussa opitaan” -ajatuksesta, niin että osallistujat heräisivät huomaamaan oppimista kaikkialla- osana elämän luonnollista kulkua:

Vahvuuksien käsi. Piirretään oman käden ääriiviivat. Vasemman käden sormiin kirjoitetaan asioita joita haluaisi oppia; oikean käden sormiin asioita, joita jo osaa.

Oman oppimispolun piirtäminen. Osallistujaa pyydetään tekemään piirros omasta oppimispolustaan. Millaisia etappeja polulla on? Oppimisen polun voi toteuttaa myös esineillä, todistuksilla, valokuvilla jne. lattialla. Ohjaaja voi havainnollistaa harjoitusta esittelemällä oman oppimispolkunsaa.

Piirroksset ja sarjakuvat omasta oppimisesta.

Mitä olen oppinut perheeltäni? Mitä olen oppinut kavereilta? Mitä olen oppinut koulussa?

Oppimisen tilat ja paikat -fläpiti. Mitä olen oppinut ulkona, luonnossa, kadulla, leikkimällä, internetistä, laulamalla, soittamalla, tanssimalla, tarinoita kuunnellen? Kirjoita edellä mainittuja avainsanoja otsikoiksi isoille papereille seinille ympäri oppimistilaa. Osallistujat voivat kulkea tilassa ja keskustella kussakin pisteessä omista oppimiskokemuksistaan paperin aihealueelta. Kussakin pisteessä kirjoitetaan paperille joitakin asioita.

Hyvä oppimiskokemus. Osallistujia pyydetään muistelemaan jokin oma hyvä oppimiskokemus miltä tahansa elämänalueelta. Impulssina voi käyttää esim. lehdistä leikattuja kuvia tai symbolikuvia, joista osallistujat valitsevat oppimiskokemusta muistuttavan kuvan ja kertovat siitä.

Oppimiskokemuksia voi muistella myös kehopatsailla. Jaa osallistujat 4 hengen ryhmiin. Kukin muovailee vuorollaan muista osallistujista kuvan hyvästä oppimiskokemuksesta ja asettaa itsensä mukaan kuvaan. Kuvista keskustellaan: mikä teki

oppimiskokemuksesta hyvän? Mitä opit tai oivalsit? Voit jakaa lattialle myös laput, joissa on jokin paikka tai oppimisympäristö: Koti / keittiö / pihalla / koulussa / mummola / metsä... Kukin lapun luona keskustellaan, mitä tuossa paikassa itse on oppinut.

H-hetken muistaminen keholla. Osallistujat asetuvat tilassa jähmettyneeseen asentoon hetkenä, jolloin kukin oppi jotain uutta (tai joka oli hyvä oppimiskokemus). Muotoile kysymys ryhmällesi sopivaan kielelliseen muotoon tai käytä käännösohjelmaa. Näytä ja kerro omasta kokemuksestasi esimerkki. Voit jatkaa muistelua myös “huonoihin” oppimiskokemuksiin. Mitä opit niistä? Kerro oma esimerkki!

Tuo esine. Voit pyytää opiskelijoita tuomaan mukanaan jonkin esineen, joka liittyy aiempaan hyvään oppimiskokemukseen. Se voi olla esimerkiksi valokuva, piirros, kirja tai esine. Kukin kertoo esineestä ja omasta oppimisestaan vuorollaan.

Oppimisen kehonosat. Levitä lattialle suuri paperi, johon yksi vapaaehtoinen osallistujista voi asettaa makaamaan. Vapaaehtoinen voi valita jonkun ryhmästä piirtämään paperille oman kehonsa ääriviivat. Tämä piirros edustaa ketä tahansa ryhmässä. Voidaan pohtia kuhunkin ruumiinosaan asioita, joita tämän kautta on oppinut. Esim. Silmillä on oppinut tunnistamaan toisen kehonkieltä, takamuksilla istumaan rauhallisesti kirjan ääressä jne.

Jos ryhmä ei ole riittävän turvallinen tai huumorintajuinen tähän harjoitukseen, saman voi toteuttaa yksilötyönä esim. A3-kokoiselle paperille vapaana piirroksena.

Vahvuustorni. Vahvuustornin avulla voit auttaa oppijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Samalla voi pohtia, miten ne ovat syntyneet, muuttuneet ja kasvaneet oman elämän aikana.

Mieltymysmittari. Mieltymysmittari-harjoite soveltuu myös oman oppimishistorian kartoittamiseen. Peliin avulla voidaan tutkia positiivisessa hengessä yhtä hyvin heikkouksia kuin vahvuuksiakin: miten olen hankkinut taitoja johonkin työhön tai mitä taitoja olen oppinut harrastuksissa ja "hauskoja" asioita puuhatessani.

Papuaäänestys teemakuvista. Teemakuvia ja niistä äänestämistä voidaan käyttää myös tutkimaan kysymystä: missä olen oppinut jotakin tärkeää?

Kyllä / Ei / En osaa sanoa -väitenukat.

Voit käynnistää keskustelua myös väitteillä ja niistä äänestämällä. esim:

- Olen oppinut paljon ystäviltä.
- Olen oppinut paljon internetistä.
- Osaan paljon asioita keittiössä (puutarhassa, verstaalla jne.).
- Olen oppinut paljon isältäni.

Keskustele tai pyydä näyttämään liikkeellä, mitä asioita olet oppinut kunkin väitteen kohdalla. Voi myös keskustella vierustoverin kanssa.

Asiat, joiden tekemisestä pidän. Pyydä osallistujia listaamaan paperille asioita, joiden tekemisestä pitää paljon. Listojen kirjoittamisen jälkeen niitä voidaan keskustella esimerkiksi pienryhmissä. Nämä ovat todennäköisesti asioita, joita on oppinut tekemään hyvin. Miten opin tekemään tätä asiaa? Kuka minua opetti? Miksi pidän tämän tekemisestä? Voisinko opettaa tätä muille tässä ryhmässä?

Parhaimmillaan eri tavoin oppimista tutkimalla voi rakentaa omia oppimistavoitteita ja laatia oman henkilökohtaisen oppimissuunnitelman esimerkiksi pienen kirjoitelman muodossa. Suunnitelman voi kirjoittaa omalla äidinkielellään.

Eri tasoiset kielenoppijat ja erityisryhmät

Erityisesti vapaaehtoisissa kielikerhoissa on useimmiten haasteena, miten toimia, kun ryhmässä on hyvin eritasoisia ja eri vaiheessa olevia osallistujia. Myös heidän motivaationsa voivat olla vaihtelevia. Riittävätkö resurssit ryhmän eriyttämiseen? Miten voit toteuttaa tasoryhmiä?

Seuraavassa esitellään muutamia vihjeitä ja ajatuksia kielenopetuksen soveltamisesta eri tasoilla oleville oppijoille:

Taso 1:

Luku- ja kirjoitustaidottomat:

- Kirjainten opiskelu: tehdään kirjaimia keholla, käydään kerrostalon rapuissa oppimassa kirjaimet jne.
- Kuva, toiminta, visuaalisuus, draama
- Toisto puheessa; [Toisto-menetelmä](#)
- Pantomiimin yhdistäminen sanoihin
- Laulut ja rytminen oppiminen
- Käännösohjelmien ja oppimisovellusten puhegeneraattorit tukena
- Ohjaajan rohkaisu ja myönteinen kehonkieli
- Konkreettiset leikit ja pelit
- Sanojen yhdistäminen piirroksiin
- Lasten kuvakirjat materiaalina

Vertaistulkkaus on useissa arkisissa tilanteissa toimiva vaihtoehto, kun opetuksessa tai keskustelukerhoissa tarvitaan kääntämistä eri kielille. Se luo myös yhteisvastuullista toimintakulttuuria. Toiminnallisissa tilanteissa voidaan sopia vapaaehtoiset kuiskaustulkit, jotka kääntävät harjoitusten aikana sisällön pääasiat.

Käännösohjelmien (esim Google Translate) puhegeneraattoria voi joskus käyttää apuvälineenä. Sanaston opiskelu pienryhmissä onnistuu myös matkapuhelimen kielenopetussovelluksilla, joissa kirjoitettuihin sanoihin liitetään yleensä myös kuva ja ääni. Sanalistoista opitut sanat eivät kuitenkaan jää yhtä helposti mieleen kuin käytännölliset fraasit. Sanoja kannattaa kin suoraan linkittää käytännöllisiin lauseisiin, joissa sanat esiintyvät taivutettuina.

Kirjaimet kehoilla. Osallistujat jaetaan kolmen hengen pienryhmiin. Valitse jokin käsiteltävään aiheeseen liittyvä sana (esim. TALVI). Vuorollaan kukin pienryhmä tavaa sanan kehoillaan: ensimmäinen ryhmä tekee kirjaimen T, toinen A jne. Tehtävä sopii hyvin lapsiryhmille ja toiminnallisuuteen tottuneille aikuisille lämmitysharjoitukseksi.

Taso 2:

Alkeistason oppijat (osaavat lukea ja kirjoittaa):

- Kirjainten opiskelu eri tavoin
- Lastenkirjat materiaalina. Jos kirjojen käyttö tuntuu osallistujista lapselliselta, anna esimerkiksi tehtäväksi lukea kotona ääneen lapsille.
- Sanaston kertaaminen ja toistot eri keinoin: rytmit, kuva + sana, liike
- Ohjeistuksessa opettaja yhdistää puheeseen mimiikkaa
- Laulut

Taso 3:

Jatkotason oppijat (kielen perusteet hallussa):

Suurin osa tämän oppaan harjoitteista sopii erinomaisesti opiskelijoille, joilla on toimiva perustason kielitaito (B1). Ohjeistus ei tuota heille juurikaan vaikeuksia ja opiskelijat kykenevät keskustelemaan yksinkertaisista aiheista. Toiminnalliset menetelmät antavat hyviä mahdollisuuksia keskustelutaidon kehittämiseen. Myös omaan elämään liittyvistä teemoista voi synnyttää keskustelua, ja työskentely pienryhmissä onnistuu melko itsenäisesti.

Taso 4:

Ammatillisesti ja akateemisesti koulutetut:

Koulutettujen kanssa opiskelu on itsenäisempää ja opiskelijoiden itseopiskelutaidot ovat yleensä hyvät. Kuitenkin myös he hyötyvät akateemisen oppimistyylin ohella toiminnallisista menetelmistä. Ne auttavat ryhmäytymistä ja sopivat keskustelun käynnistäjäksi. Niillä voidaan jakaa elämäntarinoita ja tosielämän kokemuksia. Ne kehittävät myös kehollisen viestinnän taitoja, kokonaisilmäisyyden rikkautta ja monimuotoisen tunnesanaston opiskelua.

Suomen kieltä kohtuullisesti puhuvien kanssa voidaan aloittaa vaikkapa kahvipöytäkeskusteluissa esille nousseista innostavista aiheista. Eräissä sosiaalialan korkeakouluopintojen valmentavassa koulutuksessa opiskelijat alkoivat keskustella aromaterapian opinnoistaan ja hajujen merkityksestä ihmisen elämässä. Tästä aiheesta kehitettiin psykohistoriallinen työpaja, jossa osallistujat muistelivat omia hajuihin liittyviä muistojaan. Lisäksi ryhmä keskusteli parantamisen perinteistä eri kulttuureissa. Lopuksi opiskelijat suunnittelivat elämyksellisen tuoksu- ja aistiseikkailun muistisairaille. Työpaja kehitti erityisesti tunteisiin, aisteihin ja kuvailuun liittyvää sanastoa.

Seuraavassa esitellään muutamia muita esimerkkejä harjoitteista, jotka sopivat edistyneille oppijoille.

Tuoksujen muistot. Osallistujat jaetaan pareiksi. Parit etsivät mukavan paikan ja sulkevat silmänsä. Ohjaaja voi tehdä lyhyen rentoutuksen. Taustalla voi käyttää rentouttavaa musiikkia. Sen jälkeen kumpikin pareista muistelee omaa mummolaansa/ vaarilaansa tai vastaavaa lapsuuden paikkaa. Ensin voi kuvailla parille, miltä siellä näytti. Ohjaaja antaa sitten kaikille ohjeen muistella tuoksuja, joita tässä paikassa oli. Jos opiskelija ei tiedä suomenkielisiä ilmaisuja, hän voi yrittää kuvailla niitä esimerkiksi vertaamalla tuoksuja johonkin (esim. "kuin viljapelto").

Tehtävä puretaan suurryhmässä. Halukkaat voivat jakaa kokemuksiaan. Yhdessä yritetään löytää sanoja tuoksuille, tunnelmille ja paikkojen kuvailulle. Sanoja listataan taululle.

Osallistujien ammatillisesta taustasta tai tavoitteesta riippuen tuokiassa voidaan muistella esim. lapsuuden traktoreita, sähkölaitteita, radio-ohjelmia, lääkärissä käyntiä jne. Tuoksujen sijaan voidaan muistella näkö-, kuulo- tai tuntohavaintoja. Tehtävän soveltaminen ammatillisiin tilanteisiin lisää opiskelijan motivaatiota muisteluun.

Arvojen kirkastus. Jokaiselle osallistujalle jaetaan kahdeksan pientä paperilappua. Osallistujat kirjoittavat kullekin lapulle yhden asian, joka on heidän elämässään tärkeä. Ne voivat olla ihmisiä, asioita, esineitä tai paikkoja. Osallistujat levittävät laput eteensä pöydälle niin, että oikealle jää hieman tilaa.

Ohjaaja kertoo, että alkaa tehtävä, jonka aikana joutuu luopumaan lapuista yksi kerrallaan. Lasku alkaa dramaattisesti: "5-4-3-2-1, vähiten tärkeä lappu pois!" (lappu siirretään oikealle pinoon). Seuraava lappu samoin (siirretään oikealla olevaan pinoon). Edetään näin laskien, kunnes kaikki laput on otettu pöydältä pois ja siirretty oikealla olevaan pinoon. Tämän sopivasti stressaavan luopumistehtävän tuloksena jokainen on saanut lappupinona "Oman Elämänsä Arvojärjestyksen": Tärkein on päällimmäisenä; vähiten tärkeä alimmaisena. Niput voidaan vielä nittoa yhteen.

Osallistujat jaetaan 2-5 hengen pienryhmiin, joissa kukin vuorollaan kertoo oman elämänsä arvojärjestyksestä (pienemmässä ryhmässä osallistuja saa enemmän puheaikaa ja -harjoitusta). Lopuksi ryhmät käyvät yleisesti keskustelua. Tehtävän pohjalta voi pyytää osallistujia kirjoittamaan tulevaisuuteen sijoittuvan kirjoitelman: "Minun arvokas tulevaisuuteni". Osallistujat kirjoittavat tulevaisuudensuunnitelmistaan esimerkiksi työn näkökulmasta.

Unelmakartta. Tämän kollaasitehtävän avulla opiskelijat voivat pohtia ja jakaa tulevaisuuden unelmiaan. Tehtävään tarvitaan erilaisia aikakaulehtiä, isoja pahveja, saksia ja liimaa. Osallistujat leikkaavat lehdistä kuvia ja otsikoita, jotka kertovat heidän tulevaisuuden unelmistaan. Ne voivat liittyä työhön, perheeseen, rakkauteen, asumiseen, harastuksiin, matkoihin tai omaan elämäntehtävään. Kuvista sommitellaan oman elämän unelmakartta. Jokainen kertoo vuorollaan omasta kartastaan. Jakaminen on hyvä tehdä pienryhmissä, jotta jokaiselle on riittävästi aikaa. Tehtävän pohjalta voi kirjoittaa esseen "Tulevaisuuteni unelmat" tai tehdä konkreettisemmän elämänsuunnitelman joltakin osa-alueelta.

Automaattikirjoitus. Tämä luovan kirjoittamisen harjoitus madaltaa kynnystä tuottaa tekstiä nopeasti. Se auttaa prosessikirjoittamisessa: kun ensin tuotetaan kritiikittä tekstiä, sitä on helpompi ryhtyä muokkaamaan. Osallistujat istuvat pöydän ääreen edessään vihko ja kädessään kynä. Osallistujan tulee kirjoittaa katkeamattomana virtana tekstiä pitäen käsi koko ajan paperilla. Harjoitus kestää noin kolme minuuttia. Virheitä ei korjata. Jos ei keksi kirjoitettavaa, voi samaa sanaa toistaa useita kertoja. Jos mieleen tulee jokin sana, se kannattaa heti käyttää. Pisteitä ja pilkkuja saa toki käyttää.

Ennen harjoituksen aloittamista ohjaaja antaa ohjeet ja teeman esimerkiksi ”Hyvä elämä”, ”Tulevaisuuteni”, ”Suomi”. Harjoitus aloitetaan yhtäaikaaisesti ohjaajan pyynnöstä sulkemalla silmät ja tyhjentämällä ajatukset. Kirjoittaminen alkaa ohjaajan merkistä. Kun kirjoittamisessa on päästy vauhtiin, ohjaaja antaa sanoja, jotka on välittömästi liitettävä mukaan kirjoitukseen: Nyt, aina, aurinko, uskon, ihminen, lopulta.

Lopuksi kirjoittaja voi lukea tekstin. Ohjaaja kertoo, että ne luetaan pareittain. Oma tekstiään saa ennen tätä muokata. Pari antaa palautetta siitä, mikä kuulosti kiinnostavalta tai runolliselta. Osallistujat saavat tämän jälkeen aikaa 10–15 minuuttia työstää tekstit uudelleen tai tämä voidaan antaa kotitehtäväksi. Tekstin järjestystä voi muuttaa ja siihen voi lisätä asioita. Opettaja voi tässä yhteydessä korjata tekstin kieliasua. Kirjoitukseen voi lisätä kuvitusta. Kirjoituksista tehdään luokkaan näyttely, jossa kaikki voivat tutustua toistensa teksteihin ja voidaan keskustella, mitä näkökulmia ne nostavat esille teemasta.

Runot impulssisanoista. Tehtävä sopii hyvin esimerkiksi jonkin aihekokonaisuuden päätökseksi ja loppukiteytykseksi. Opiskelijat voivat hyödyntää tehtävässä hankkimaansa uutta sanastoa.

Osallistujille annetaan jokin otsikko runon kiteyttämiseen, esimerkiksi ”Perhe”, ”Koti” tai ”Nyky aika”. Osallistujat jaetaan pareiksi. Jokaiselle osallistujalle annetaan kaksi lappua. Toiseen pyydetään kirjoittamaan 8 sanaa aiheesta. Sanojen on hyvä olla erilaisia: verbejä, substantiiveja ja adjektiiveja; konkreettisia ja abstrakteja. Sen jälkeen laput vaihdetaan parin kanssa. Sitten jokainen kirjoittaa runon käyttäen saamaansa sanalistaa. Sanoja saa sitoa yhteen käyttäen muutamaa uutta sanaa. Runossa olisi hyvä olla käänne. Runot palautetaan ”lahjana”

takaisin alkuperäisten sanojen kirjoittajalle niin, että runon kirjoittaja lukee ensin runon. Runoista voi tehdä pienen näyttelyn. Ryhmä voi innostua tekemään tällä menetelmällä kokonaisen runokirjan.

Tasot 1-4:

Sekaryhmät (mukana hyvin eritasoisia oppijoita):

Varsinkin vapaaehtoisten ohjaamisissa ryhmissä on usein monentasoisia opiskelijoita mukana. Opetuksen tasoryhmiin ei ole välttämättä resursseja. Toiminnalliset menetelmät toimivat usein varsin hyvin tällaisissa ryhmissä, koska tehtäviin voi osallistua monin tavoin: puhumalla, näyttelemällä, tekemällä, katsomalla tai kuuntelemalla.

Sekaryhmissä on tärkeää huolehtia, että kaikki osallistujat saavat onnistumisen kokemuksia ja haasteita oppimishistoriastaan huolimatta. Oppimiseen voi sisällyttää käytännöllistä tekemistä, käsitöitä, ei-kielisiä ryhmäytettäviä pelejä, musiikkia ja tanssia ja kielellisiä tehtäviä sopivassa suhteessa. Teemoiksi voidaan valita sellaisia aiheita, joissa esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomat naiset ovat asiantuntijoita (esim. naisten perinnekäsityöt tai ruuanlaitto). Edistyneemmille ja koulutetuille voidaan antaa opetustilanteissa apuohjaajien tehtäviä.

Kulttuurit ja sukupuoli

Monet suomea ulkomaalaisille opettavat ammattilaiset ja vapaaehtoiset kertovat usein koulutuksissa kaipaavansa lisää tietoa muista kulttuureista. Tarpeeseen liittyy toive siitä, että opetuksessa voitaisiin tiedon avulla välttää kulttuurisia virheitä. Tarve on sinällään hyvä ja oikeutettu, mutta käytännössä mahdotonta toteuttaa. Kulttuureja on loputon määrä. Jokaisessa

maassa on kansanryhmiä ja niissä ala- ja vastakulttuureja. Vaikka kulttuureissa olisikin yleisiä piirteitä, niiden sisällä on loputtomasti variaatiota. Kulttuurinen "tieto" voi siten olla jopa haitallista. Viisainta onkin noudattaa seuraavaa uteliaaseen ihmettelyyn kehottavaa ohjetta:

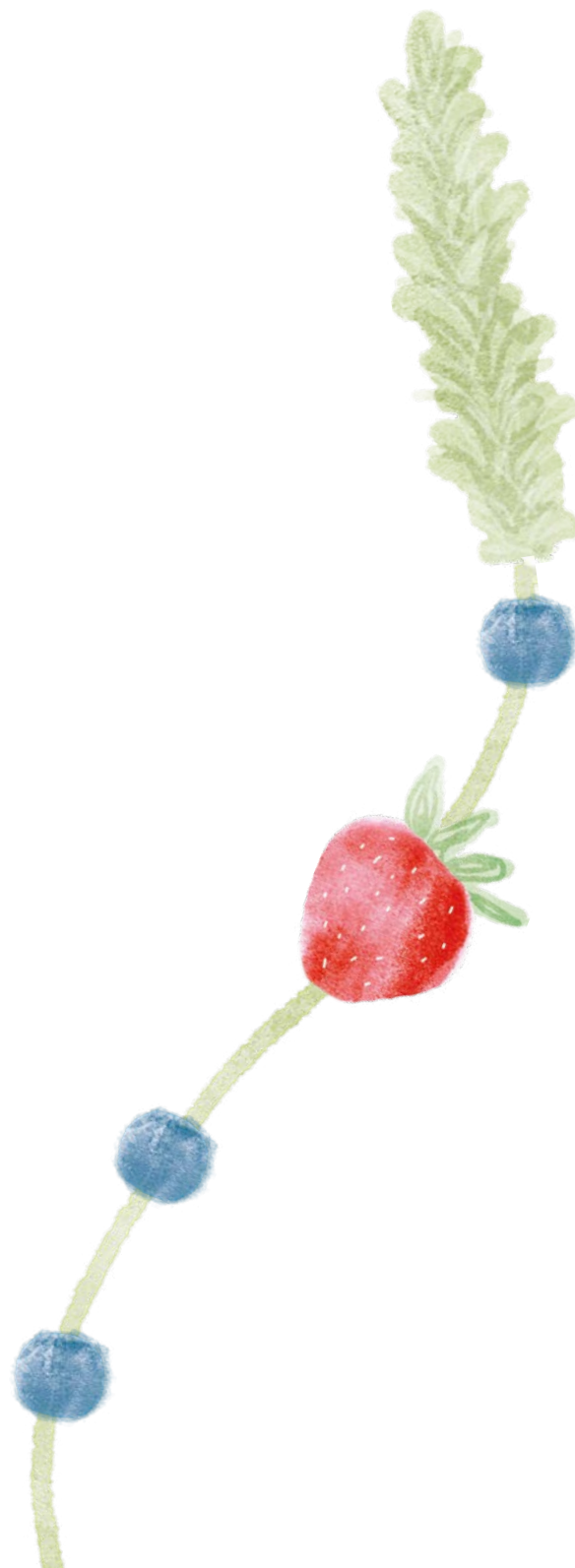
Älä olet! Kysy!

Opetusryhmä on aina ainutkertainen yhdistelmä ihmisiä ainutlaatuisine ja yllättävine kokemuksineen. He ovat itse omien taustojensa parhaita asiantuntijoita. He joutuvat selviytymään päivittäin haastavista tilanteista kahden tai useamman kulttuurin välillä. Tämä osaaminen on rikkaus, josta moni tekee jopa ammatin itselleen.

Kulttuuriset normit saattavat joskus tulla hidasteeksi jonkin harjoituksen tekemisessä. Esimerkiksi toisen koskettamiseen saattaa liittyä rajoituksia. Yleensä haasteista oppii havainnoimalla, toimimalla ja keskustelemalla. Usein toimiva tapa keksitään yhdessä.

Sukupuoliryhmät. Sukupuolikysymys nousee myös maahanmuuttaja -ryhmissä usein esille. Usein haasteet liittyvät naisten ja miesten väliseen valtasuhteeseen tai normeihin siitä, voivatko naiset ja miehet olla samassa tilassa. Monesti maahanmuuttajaryhmissä voidaan vaihtelunkin vuoksi muodostaa erillisiä ryhmiä naisille ja miehille. Kielenopetuksessa tällaisesta jaottelusta voi olla haittaa ja hyötyä. Sukupuoliin perustuvissa ryhmissä on helpompi ottaa esille sukupuoleen liittyviä kysymyksiä; toisaalta suomalaisessa arjessa tarvitaan taitoja kommunikoida sukupuolineutraaleissa tilanteissa. Jos tuntuu siltä, että ryhmissä on syytä ottaa esille sukupuolten moninaisuutta ja ryhmä on riittävän turvallinen, voi jaotteluna käyttää esim. Miehät/ naiset/ muut.

Innostu ammasteista! on kuvakortteihin perustuva harjoite, jonka avulla voidaan herättää keskustelua miesten ja naisten rooleista työelämässä. ●

MUISSA MAAILMOISSA

MITEN KÄYTÄN HELPPOA DRAAMAA OPETUKSESSA?

Tämä luku tutustuttaa ja rohkaisee sinua edellä esiteltyjä harjoituksia vaativampaan työtapaan: pedagogiseen draamaan. Kutsumme tätä työtapaa tässä kotoisammin Draamatarinaksi. Monia harjoitteita voi käyttää irrallisina, mutta usein draamatarinassa harjoitukset ketjuttuvat juonelliseksi, vaihe vaiheelta syveneviksi kokonaisuuksiksi. Draaman kokonaisvaltaiset työtavat tuovat vahvasti käyttöön ihmisten muistot, mielikuvat, tunnetaidot, vuorovaikutuksen – ja mielikuvituksen.

Voit valita työtavoista omaa taitoasi vastaavia kokonaisuuksia. Ehkä voit myös kutsua ryhmääsi vierailijoiksi draamakasvatukseen erikoistuneita ohjaajia, jos harjoitteet tuntuvat itsellesi liian haastavilta, tai sitten voit toteuttaa pajan yhdessä työparin kanssa?

Eläytymistä turvallisesti

Miksi draamaa pitäisi käyttää kielenopetuksessa? Mitä siitä opitaan? Draama sekoitetaan usein näytelmien tekemiseen. Tästä syystä siihen liittyy usein myös vahvoja tunnereaktiota. Tässä oppaassa draamalla tarkoitetaan fiktion käyttöä oppimisen välineenä: se on kuvitteellisiin maailmoihin, rooleihin ja tilanteisiin eläytymistä eri keinoin. Se ei aina tarkoita näyttelemistä roolissa, vaan fiktion käyttöä oppimisen välineenä: se on kuvitteellisiin maailmoihin, rooleihin ja tilanteisiin eläytymistä eri keinoin. Se ei aina tarkoita näyttelemistä roolissa, vaan fiktion käyttöä oppimisen välineenä: se on kuvitteellisiin maailmoihin, rooleihin ja tilanteisiin eläytymistä eri keinoin.

Draama tarjoaa eri tavoin suuntautuneille oppijoille monipuolisia keinoja eläytyä ja luoda tarinaa. Se perustuu vahvaan yhteistyöhön. Tarinallisuuteen liittyy myös reflektio: tarinassa käsiteltyä verrataan todellisuuteen ja omaan elämään. Tämä ”kaksoistodellisuus” sisältää rikkaita mahdollisuuksia oppimiseen.¹³

Tarinallinen oppiminen on myös monissa kulttuureissa edelleen elossa oleva oppimisen ja maailman hahmottamisen muoto. Monet kulttuurit painottavat suullista ja tarinallista ilmaisua kirjoitetun ja faktapohjaisen tiedon sijaan. Esimerkiksi Afrikassa tarinat ja tarinallisuus elävät sekä virallisessa että epävirallisessa oppimisessa. Tästäkin syystä draaman käyttö voi olla hyvin luontevaa maahanmuuttajien kielenopetuksessa.

Tässä oppaassa esitellyissä työtavoissa käytetään ”suojeluvaa pedagogiikkaa”: draamassa edetään turvallisista askeleista helpoista haastavampiin tehtäviin. Draamassa ei käytetä varsinkaan alussa ihmisten henkilökohtaisia tarinoita, joiden jakaminen vaatii suhteellisen turvallista ryhmää. Sen sijaan tässä esitetyissä malleissa käytetään etäyttämistä. Se tarkoittaa sitä, että tarinat ja henkilöt eivät ole suoraan osallistujien elämästä vaan ne ovat kuvitteellisia. Ne on kuitenkin valittu niin, että ne muistuttavat joiltain osin, ehkä arkkityyppisesti, osallistujien omia kokemuksia. Ne ovat siten sadun tai saippuaoopperan kaltaisia tarinoita arkipäivän haasteineen. Yleensä ne kuitenkin innostavat osallistujia jakamaan myös omia kokemuksiaan.

¹³ Draamakasvatuksen lähestymistavasta lisää esim. Powell, Pamela ja Heap, Brian S.: Prosessidraama - polkuja oppimiseen ja opettamiseen. Draamatyö, Helsinki 2014; Owens, Allan ja Barber, Keith: Draamakompassi. Draamatyö, Helsinki 2014.

Draamatarina ei koskaan pakota osallistujaa: "Kerro pakomatkastasi". Kielenopetukseen draamatarinoiden keveys riittää yleensä vallan mainiosti. Fiktio tuo joka tapauksessa elämän makua ja tunneviestintää mukaan opetukseen. Etäyttävää draamatyöskentelyä keventää usein myös niissä luonnollisesti toiminnasta kumpua-va huumori.

Ohjeet soveltuvat myös kokemattomille ohjaajille, jos draaman käyttöä harjoitellaan etukäteen esimerkiksi toisten opettajien kanssa. Esitelyjä työtapoja voidaan käyttää pieninä paloina elävöittämässä opetusta jatkokertomuksen tai tv-sarjan tapaan. Draamallisissa harjoitteissa ryhmälle kerrotaan myös aina mahdollisuudesta jäädä harjoitteista pois ja seurata työskentelyä sivusta. Monissa harjoitteissa ja monille ikäryhmille roolileikkien seuraaminen on riittävää osallistumista.

Rooliharjoitukset

Rooliharjoituksia käytetään paljon kielenopetuksessa. Niiden avulla voidaan tutkia esimerkiksi arjen tilanteita kuten kaupassa käyntiä tai työnhakua. Roolin esittäminen luokassa vaatii melko suurta riskinottoa, kykyä improvisoida ja uskallusta astua toisten eteen. Siksi monet jännittävät näyttelemistä. Monilla on myös ikäviä kokemuksia esiintymisestä esimerkiksi koulun juhlissa. Toisaalta monissa maissa draamaa käytetään opetuksessa enemmän kuin Suomessa. Oppijoille draaman käyttö voi toisinaan olla luontevampaa kuin heidän opettajilleen. Osallistujien suhde draamatyöskentelyyn selviää usein kokeilemalla turvallisin askelin.

Turvallista ja rohkaisevaa ilmapiiriä voidaan luoda monin keinoin. **Tässä vinkkejä miellyttävään ja syventävään roolileikkiin:**

- Keskustele työtavasta. Kysy, kuinka moni on kokeillut draamaa, ketä se jännittää ja kenestä se on hauskaa.
- Perustele, mitä draamassa opitaan. Näyttelemisen ei ole olennaista vaan sisällön ilmaiseminen ja kielen harjoittelu.
- Tee spontaanisuuteen, ryhmätyöhön ja tunteilmaisuun lämmittäviä harjoituksia ennen roolityöskentelyä
- Tee sanattomia ilmaisuharjoituksia. Selitä parille ilman sanoja pelkin elein, mitä teit tänä aamuna.
- Tee roolileikki ensin sanattomana; lisää siihen toisella kerralla puhe.
- Näytä itse esimerkki roolityöstä sovitun avustajan kanssa.
- Pohjusta aiheeseen liittyvää sanastoa ja lauseita.
- Käytä improvisaatiossa taululla olevia tukilauseita, joita voi vilkaista harjoituksen aikana. Improvisaatioon voi myös antaa valmiita lauseita esim. lapuilla.
- Luo hahmon luonne esimerkiksi parimuovailuna (Kauppias/Asiakas). Asiakasta näyttelevä muovailee paristaan kauppiaan hahmon. Samalla keskustellaan ja kirjataan taululle hahmoon liittyviä piirteitä.
- Luo näyttämö ja käytä esineitä ja yksinkertaista puvustusta. Nämä lisäävät uskottavuutta ja antavat näyttelijälle konkreettisia välineitä toimia tilanteessa.
- Älä pane osallistujaa esiintymään luokan eteen yksin, vaan jaa ryhmä esim. pareiksi, jotka tekevät improvisaatiot yhtäaikaisesti. Huomio siirtyy näin esittämisestä ja sen jännittämisestä eläytymiseen. Samalla kaikki saavat hyvää puheharjoitusta.
- Pura kokemusta pareittain ja ryhmässä.
- Kertaa sanastoa esimerkiksi miellekartan avulla.

Seuraavassa esitellään usean oppitunnin aikana toteutettavia kuvitteellisissa tilanteissa tapahtuvia harjoitekokonaisuuksia.

Oppikirjojen hahmot ja tarinat eläväksi

Suomen kielen oppikirjoissa on usein hyviä henkilö-hahmoja ja tarinoita. Näitä kirjoista tuttuja hahmoja voidaan käyttää oppimisessa monella tavoin hyväksi. Tarinat voidaan herättää uusilla tavoin henkiin ja tehdä niistä myös uusia tarinoita. Seuraavassa on muutamia opetustilanteisiin sopivia ja ryhmässä tehtäviä draaman työtapoja.

Roolikuvan piirtäminen. Piirretään kuva oppikirjan henkilöstä. Apuna voi käyttää kirjan piirroksia. Ympäriille kirjoitetaan asioita, joita henkilöstä tiedetään. Esim. perhe, asuinpaikka, ikä, harrastukset. Jos kirjassa ei ole kerrottu kaikkea, voidaan kuvitella lisää. Piirroksen voi tehdä ohjaaja tai avustaja ryhmän ohjeiden mukaan, tai piirroksia voi tehdä pienryhmissä eri hahmoista.

Kuuma tuoli. Kuumassa tuolissa osallistujat haastattelevat roolihenkilöä. Roolia voi esittää esimerkiksi ohjaaja tai joku vapaaehtoinen osallistuja. Roolihenkilöltä voidaan kysyä mitä tahansa ja tämä yrittää vastata parhaansa mukaan. Rooliin eläytymistä auttaa, jos ennen sitä on tehty esim. roolikuva tai keskusteltu henkilöstä. Haastattelussa sanasto kertautuu ja samalla hahmosta voi ilmetä uusia asioita. Eläytymistä helpottaa myös jokin roolimerkki (esim. hattu tai rooliasu). Koko ryhmä voi miettiä yhdessä kysymyksiä roolihenkilölle. Alkeistason ryhmässä voidaan arpoa valmiiksi lapuilla olevia kysymyksiä, esim. "Kuka sinä olet?", "Missä sinä asut?"

Roolihenkilön päivä miimisenä tarinankerrontana. Osallistujat kertovat tarinaa roolihenkilön päivästä piirissä. Ensimmäinen aloittaa näyttämällä ja kertomalla, mitä tapahtuu aamulla: "Liisa herää sängyssään". Kaikki toistavat liikkeen ja kerronnan yhtä aikaa. Seuraava jatkaa: "Sitten Liisa menee keittämään kahvia".

Kuvat tai kohtaukset elämästä. Pienryhmissä tehdään pysähtyneitä kuvia henkilön kännykkäkamerasta tai valokuva-albumista. Kuvat voidaan herättää eloon tai tehdä niistä heti pieniä kohtauksia.

Päiväkirja/Kirje. Osallistujat kirjoittavat roolissa esim. roolihenkilön päivästä päiväkirjaan tai kirjeen jollekin roolihenkilön sukulaiselle tai ystävälle (esim. toiseen maahan). Roolihenkilö voi kirjoittaa myös työhakemuksen tai laatia virallisen viestin. Tähän voi antaa ryhmälle valmiita malleja. Kirjoittaminen voidaan toteuttaa yksilötehtävänä tai pienryhmissä.

Kodin tai ympäristön piirtäminen. Roolihenkilön kodin huoneista voidaan tehdä pienryhmissä piirroksia. Piirroksen liitetään sanastoa kuvien viereen yhdessä ohjaajan opastuksella. Piirros voidaan tehdä myös kylästä, kaupungista tai muusta roolihenkilölle tärkeästä paikasta, esimerkiksi työhuoneesta. Mitä esineitä siellä on? Onko se siisti? Mitä henkilöllä on piilossa?

Tarinan jatko kuvina. Oppikirjan tarinoiden lisäksi voidaan keksiä roolihenkilöille uusia tarinoita.

Arjen aiheita kokonaisuuksina Toiminnallinen draamatarina ryhmän omasta teemasta

Arjen tilanteita ja niissä selviytymistä voidaan opiskella kuvitteellisen henkilön avulla. Tämä työtapo sisältää piirtämistä, kuvia, puhetta, näyttelemistä ja tarinankerrontaa. Siten se sopii vähän kieltä osaaville. Täysin kielitaidottomatkin voivat osallistua muiden mukana tai katsojina hauskaan toimintaan. Apuna voidaan käyttää vaikkapa kuiskaavia vertaistulkkeja. Hahmon ja tarinan maailman keksiminen on hauskaa: se tuo vakavienkin aiheiden käsittelyyn huumoria ja sopivaa etäisyyttä.

Tällainen draamatarina voidaan luoda mistä tahansa aiheesta. Ryhmän kanssa työskennellessä nousee esille aiheita, joista ryhmä keskustelee innokkaasti tai huolestuneesti esimerkiksi tauoilla (esim. lääkäriasiat, vaalit, työkokeilut). Eräs maahanmuuttajanaisten ryhmä loi hauskan tarinan suomalaisesta naisopettajasta, joka joutui toistuvasti rehtorin puhutteluun, koska hän myöhästyi aamuisin töistä. Tarina käsitteli suomalaista perhe- ja työelämää lämmöllä ja huumorilla.

TYÖTAPA

SISÄLTÖ / JUONI

Vinkkejä

Tarinan voi tehdä jatkokertomukseksi usealle oppitunnille. Kerrallaan voi tehdä esim. kaksi työtappaa ja tunnilla voi olla muutakin sisältöä. Työskentely sopii tunnin loppupuolelle. Voit jättää tarinan jännittävään kohtaan. Uteliaisuus (“mitenkähän äijän käy”) lisää jännitystä ja odotusta.

Lämmitysleikki

Teemaan sopiva lämmitysleikki (esim. Perhe-teema: [Emo ja poikaset](#)).

Draamasopimus; Aiheen sopiminen

Kysy ryhmältä, mistä aiheesta he haluaisivat tehdä draamatarinan. Kerro, että tarina ja sen henkilöt keksitään yhdessä. Tarina tehdään erilaisten tehtävien avulla. Työskentely sisältää kerrontaa, piirtämistä, kirjoittamista, näyttelemistä ja vaikkapa laulamista. Tarina voi jatkua useammalla tunnilla. Jos ryhmän kielitaito ei riitä tähän sopimiseen, voit päättää itse ryhmää luultavasti kiinnostavan aiheen ja tarinan paikan.

Paikan piirtäminen

Draamatarina tapahtuu yhdessä sovittavassa paikassa. Voit pyytää ryhmältä ehdotuksen: missä kuvitteellisessa paikassa tämä tarina tapahtuisi?

Muodonmuutos

Osallistujat asettuvat riviin “näyttämön” eteen. Yksi kerrallaan he menevät paikkaan/ maisemaan ja muuttuvat siellä oleviksi ihmisiksi, esineiksi tai asioiksi. Samalla sanotaan: “Minä olen kaivo siinä kylän keskellä”, “Minä olen puu siinä kaivon vieressä”. “Minä olen tyttö, joka hakee vettä sieltä kaivolta”. Ohjaaja näyttää ensin esimerkin.

Roolikuvan piirtäminen

Tämän tarinan päähenkilö on (Osallistujat ehdottavat nimen). Minkä ikäinen hän on? Miltä hän näyttää? Ohjaaja alkaa piirtää osallistujien ehdotusten mukaan hahmoa. Piirustustaidot eivät ole olennaisia, vaan se, että osallistujien mielikuvat sanoitetaan yhteiseksi todellisuudeksi. Kuvan ympärille voi myös kirjoittaa faktoja henkilöstä (esim. tykkää koirista, kaksi siskoa...). Päähenkilönä voi olla myös kokonainen perhe, kaverukset tms. Piirtämisen voi tehdä myös pienryhmissä ja kuvat esitellään. Sanaston kartuttamiseksi niihin voidaan lisätä sanoja.

Huoneen kuvittelu yhdessä piirtämällä tai lapuilla

Päähenkilön huone ja siellä olevat esineet ja asiat kertovat aina jotain olennaista henkilöstä, hänen maailmastaan, arvoistaan ja historiastaan. Kuvan voi piirtää myös pienryhmissä kodin eri huoneista. Piirrookset voidaan asettaa lattialle ja vierailla eri tiloissa.

Tilaa voidaan tehdä myös erillisille lapuille, joille kirjoitetaan pareittain keskustellen ja piirtäen päähenkilön huoneessa olevia asioita (yksi esine tai asia kullekin lapulle). Laput asetellaan yhdessä luokkahuoneeseen kuvitteelliseksi tilaksi. Huoneessa tehdään lopulta kierros, ja huoneessa olevat asiat esitellään.

Tarinankerronta

Henkilön X elämä oli monella tavalla onnellista. (Käytä kerronnassa ryhmän aiemmissa tehtävissä kehittämiä ideoita).

Pienryhmiin jako leikillä

Pienryhmiin jako esim. atomit ja molekyylit leikillä.

Pysähtyneet kuvat pienryhmissä

Pienryhmissä valmistellaan omilla kehoilla pysähtyneet kuvat päähenkilön elämän onnellisista hetkistä. Kuvissa voi käyttää puvustusta ja rekvisiittaa tukemaan draamaa. Kuvat katsotaan yksi kerrallaan.

Käänte: Kirje/ kännykkäviesti

Valittu teema nostetaan käsittelyyn tässä kohdassa draamaa. Jos teemana on esim. lasten koulunkäynti, voi ohjaaja nostaa sen esiin tarinassa vaikkapa näin: "Irman kännykkä piippasi yhtäkkiä. Viestissä pyydettiin: Ottakaa pikaisesti yhteys koulun rehtoriin."

Pohdinta pareittain suuryhmässä

Mitä tuo viesti mahtoi tarkoittaa? Mitä ajatuksia Irmalle tuli tuosta viestistä?

Ristiriitaisten ajatusten kuja

Osallistujat asettuvat kahteen vastakkaiseen riviin kujaksi. Toisella puolella olevat edustavat niitä ääniä päähenkilön mielessä, jotka ovat järjen ääni; toisella puolella tunteen ääni.

Pysähtyneet kuvat pienryhmissä

Mitä sitten tapahtui?

Ratkaisut still-kuvina tai tarinankerrontana

Miten tapahtumat päättyivät hyvin? Kenen piti toimia?

Loppupurku

Miltä draama tuntui? Onko tarinassa jotain tuttua?

Miellekartta/Sanalaput

Draamassa ollutta sanastoa voidaan kerrata esimerkiksi katsomalla uudelleen piirroksiin liitetyt sanat. Sen jälkeen osallistujat voivat kirjoittaa pareittain liimalapuille uusia sanoja. Niihin voidaan liittää käännöksiä eri kielillä. Laput asetellaan taululle keskustanan ympärille esim. "Koulussa" - opettajanhuone - rehtori - Wilma - välitunti - keskustelu - vanhempainilta" jne.

Jatkoideoita

Työskentelyä voidaan jatkaa esimerkiksi kirjoitustehtävänä:
Kirjoita päähenkilön päiväkirjaa päivän tapahtumista.

Käsiteltyä aihetta voidaan tutkia esim. verkkosivujen ja kirjojen avulla.

Osallistujat voivat kirjoittaa tai kertoa henkilökohtaisia tarinoita vastaavista tilanteista.

Eläydy työharjoitteluun. Monet maahanmuuttajat suorittavat kieliharjoittelua hoitoalalla. Tässä draamatarinassa eli prosessidraamassa eläydytään toiminnallisesti ja hauskasti [päiväkodin arkeen](#), työharjoitteluun ja siinä eteen tuleviin haastaviin tilanteisiin ja niiden ratkaisuihin. Tarinassa pohditaan myös omia vahvuuksia. Draamatarinan voi sijoittaa myös esim. vanhainkoti-ympäristöön tai mihin tahansa muuhun työpaikkaan. ●

MINÄ OSAAN!

MITEN TUNNISTAN OPITTUA JA OIVALLETTUA?

Kielitaidon kehittymistä voidaan arvioida objektiivisesti (ulkoa määriteltävin kriteerein) tai subjektiivisesti (kuinka opiskelija kokee kehittyneensä kielen osaamisen eri alueilla). Subjektiivista arviointia on myös sen pohtiminen, mitä oppiminen merkitsee itselle. Mitä oivallamme elämästä ja itsestämme? Mitä opimme oppimisesta? Arviointi on myös opitun kertaamista ja sanoittamista toisin sanoin. Monilla maahanmuuttajilla on heikko itsetunto omasta kielitaidostaan. Siksi palautteen tulisi olla kaikin tavoin kannustavaa. Numeroarvioinnin sijaan on hyvä käyttää sanallisia ja kokemuksellisia menetelmiä.

Kielen oppimisen motivaatio voi vaihdella valtavasti. Silloin opiskelussa voi painottaa muita tavoitteita, esimerkiksi:

- hyvinvoinnin ja toimintakyvyn kehittämistä,
- tutustumista ja ryhmäytymistä,
- kulttuurisen ja yhteiskunnallisen tiedon lisääntymistä,
- arjessa tarpeellisten fraasien oppimista,
- ei-kielellisen ilmaisun kehittymistä sekä
- ryhmälle tärkeiden teemojen käsittelyä.

Into opiskeluun kasvaa, kun opiskelijat voivat olla itse määrittelemässä oppimisensa tapoja ja tavoitteita. Näitä voidaan etsiä hyvin arkisesti vaikkapa epämuodollisissa keskusteluissa tai omalla äidinkielellä kirjoitetuilla lauseilla, jotka käännetään käännösohjelmilla. Osallistujat ilmaisevat toiveitaan ja tavoitteitaan usein esimerkiksi tähän tapaan:

“Enemmän liikkumista.”

“Kahvihetkiä, joissa saa jutella kavereiden kanssa.”

“Opettaja kertoisi meille, millaista oli hänen lapsuudessaan.”

“Miten matkustetaan eri liikennevälineissä.”

“Että kotimaan huolet unohtuisi.”

“Kerrataan, mitä kotoutumiskurssilla oppi kirjasta.”

“Järjestetään juhlat, johon tulisi naapureita ja saisi puhua.”

“Tarkistaa, olenko kirjoittanut hakemustekstin oikein.”

“Käydään retkellä.”

Näiden tavoitteiden toteutumista voidaan pohtia tapaamisten aikana ja kurssien lopussa sekä epämuodollisissa keskusteluissa tauoilla. Ajatuksena on tarkistaa aluksen kurssia ja navigoida kaikille parhaaseen suuntaan. Lopussa saatava palaute voi suunnata toiminnan suunnittelua vastaamaan paremmin oppijoiden tarpeita. Lisäksi ihminen tarvitsee vastakaikua ajatuksilleen kasvaessaan ihmisenä. Tämä on tärkeää, jotta tunne kuulumisesta ryhmään tai laajempaan yhteiskuntaan vahvistuu.

Kepeli-hankkeessa on laadittu valmiita [arviointiväitteitä](#), jotka mittaavat edistymistä eri aihealueilla. Aihealueita ovat esimerkiksi hyvinvoinnin tukeminen, vahvuuksien tunnistaminen, suomen kielen oppiminen, yhteiskuntatiedon ja -taidon lisääntyminen, ryhmätöytäitojen vahvistuminen, työ- ja opiskeluvälineiden edistäminen ja innostuksen nostattaminen. Arvioinnista voi tehdä yhteisöllisemmän, keskusteleavamman ja liikunnallisemman seuraavien harjoitteiden avulla.

Toiminnallisia ja keskustelevia arviointitapoja

KYLLÄ / EI / ? -mielipidenurkat. Loppuarvioinnin voi toteuttaa myös mielipidenurkkien avulla: ohjaaja esittää väitteitä, ja osallistujat menevät eri nurkkiin oman mielipiteensä mukaisesti: Kyllä, Ei tai ? -en osaa sanoa. Kunkin väitteen jälkeen voidaan keskustella lyhyesti ja osallistujat voivat esittää perusteluja. Keskustelun jälkeen osallistujat voivat vielä vaihtaa nurkkaa, jos heidän mielipiteensä on muuttunut.

Käsimitari (Lintu, kala vai kukko?). Nopeaan toiminnan lomassa tapahtuvaan arviointiin sopivat hyvin kädellä näytettävät tasot (alhaalla, keskellä, ylhäällä). Arvioinnissa voidaan esittää väitteitä esimerkiksi: "Olen oppinut uutta sanastoa" tai itsearviointia: "Rohkeus olla roolissa: näytä onko se ylhäällä, keskellä vai alhaalla."

Kehon asento -arviointi. Arviointia opetuksen kulusta voidaan tehdä myös tunnetilaa ilmaisevalla patsaalla. Ohjaaja laskee 3-2-1, minkä jälkeen kaikki näyttävät eleenä yhtä aikaa oman sen hetkisen tunnetilansa. Asentojen esimerkit voidaan myös näyttää ennen niiden tekemistä (superiloinen <-> hapan).

Kehollinen kehäarviointi. Osallistujat asettuvat tasaiseen kehään ja kehän keskelle asetetaan keskipisteeksi jokin esine. Käännöstä tarvitsevat osallistujat asettuvat tulkkinsa/vertaiskääntäjänsä lähelle. Ohjaaja esittää opetukseen liittyviä väitteitä: "Minulla oli tänään mukavaa", "Osaan nyt esitellä itseni" jne. Osallistujat osoittavat mielipiteensä prosentuaalisesti: Kehälle jääminen = täysin eri

mieltä; Keskipisteen viereen asettuminen = täysin samaa mieltä tai asettuvat sille välille. Omaan paikkaansa voi liittää myös tunnetta kuvaavan asennon. Kustakin väitteestä voidaan käydä lyhyt keskustelu. Harjoitus kannattaa ensimmäisellä kerralla demonstroida selkeästi jollakin harjoitusväitteellä. Kehäarviointi sopii hyvin säännölliseen loppupalautteen keruuseen. Usein sen jälkeen osallistujat haluavat vielä keskustella yleisesti palautteesta. Kehäpalaute sopii etenkin vähän kieltä osaaville oppijoille paremmin kuin loppukeskustelu.

Vapaa keskustelu. Isossa ryhmässä tehtävää arviota on hyvä pohjustaa pienryhmän keskustelulla mieluiten omassa kieliryhmässä. Vieraan kielen käyttäminen koko ajan vaatii voimia. Keskustelu omalla kielellä on rentouttavaa ja auttaa integroimaan opittua omaan mieleen. Pienryhmäkeskustelun ajatuksia voidaan jakaa suuryhmälle.

Kyselykaavakkeet. Yksinkertaiset kyselykaavakkeet tukevat hyvin kirjallista ilmaisua ja niissä voi antaa palautetta anonyymisti. Kyselykaavakkeet ovatkin kaikille maahanmuuttajille tuttuja maahanmuuton alusta, joten niihin liittyvä lukutaito on paikallaan opiskeluaiheena. Ohjaaja voi esitellä yhteenvedon tuloksista seuraavalla kerralla sanallisesti ja kertoa, miten palaute otetaan huomioon opetuksen toteutuksessa.

Pienryhmän itsearviointi 1-5. Pienryhmät voivat keskustella ryhmänsä edistymisestä esimerkiksi kriteereillä a) ryhmän tutustuminen, b) puhetaidon kehittyminen, c) keskittyminen työskentelyyn. Ryhmät antavat numeeriset arviot esim. isoilla pahvisilla numerolapuilla. Jos kielitaito riittää, ryhmät voivat perustella numeroarviossa. Voidaan myös käyttää kouluarvosanaa 4-10, joka ei ole monissa kulttuureissa tuttu. Samalla voidaan keskustella arvioinnista ja sen tavoista eri kulttuureissa.

Esineet tai kortit. Lattialle levitetään iso määrä kortteja tai esineitä (esim. [Kepeli-tunnekortit](#)). Jokainen valitsee kortin (tai kaksi korttia), joka kuvaa sen hetkistä tunnetta omasta oppimisesta. Korttien valinnasta voidaan kertoa pienryhmässä tai suuryh-

mässä. Pienryhmä on intiimimpi ja jokainen osallistuja saa enemmän aikaa. Toisaalta ohjaaja ei tällöin kuule kaikkien ryhmien ajatuksia. Seuraavassa linkki [eläinhahmoin toteutettuihin tunnekortteihin](#).

Mitä opin tänään -piiri. Jokin esine kiertää piirissä. Saadessaan esineen jokainen kertoo, mitä oppi tänään. Vuorollaan voi kertoa myös, mitä jäi miettimään tai mitä toivoisi tehtävän seuraavilla kerroilla.

Opitun kiteyttäminen julisteeseen. Työtapa sopii erityisesti tietyn aiheen käsittelyn loppuksi. Esimerkiksi aiheesta Asuminen Suomessa voidaan tehdä pienryhmissä opetusjulisteita. Julisteessa tulee olla ydinlause ja siihen sopiva kuva. Tyyliään sen pitää puhutella kohderyhmää. Sen pitää kiinnittää huomio. Siinä voidaan käyttää symboleja ja värejä. Julisteet suunnitellaan, toteutetaan ja esitellään. Niistä voidaan tehdä näyttely tai ne voidaan levittää sopiviin paikkoihin (esim. vastaanottokeskuksen asuntolatiloihin, ryhmän tapaamispaikan käytäville jne.).

Tietoiskut kännykkävideolla. Samalla tavalla voidaan toteuttaa kännykkävideoita tutkituista aiheista tietoiskun tapaan. Tällainen työtapa sopii esimerkiksi koululuokan/opiskelijaryhmän ja turvapaikanhakijoiden kohtauttavaan työskentelyyn. Videoiden toteuttaminen kännykkäkameroilla on helppoa, ja nuorempi sukupolvi voi toimia tässä vanhempien vertaisopettajana.

Ryhmän kokemusrasia. Kerätään ryhmän kanssa esim. lukukauden ajalta "Kokemusrasiaan" erilaisia oppimiseen liittyneitä asioita: piirroksia, valokuvia, esineitä, teatterilippuja... Lukukauden lopussa laatikko avataan ja esineet asetellaan aikajanelle. Samalla esineet "otsikoidaan": muistellaan, mitä asioita niissä opittiin. Näin koko ryhmästä voi tulla kokemusrasiantuntijoita :) ●

MAHTAVA OPE!

MITEN KEHITYN INNOSTAVANA OHJAAJANA?

Kepeli-hankeessa on kehitetty myös sarja [itsearviointiväitteitä](#) ohjaajille. Niiden avulla voit arvioida osaamisesi kehittymistä toiminnallisena, osallistavana ja ryhmätietoisena ohjaajana. Erityisen hyvin ne soveltuvat pohdintaan omassa työyhteisössä tai oman alan koulutuksessa. Jos ryhmäsi kielitaito riittää, voit niiden avulla pyytää myös palautetta ryhmältäsi. Seuraavassa esitellään muutamia muita ideoita omaan kehittymiseesi:

Ohjaajien opintopiiri. Ohjaajana tarvitset tukea myös itsellesi. Toiminnallisten menetelmien käytön oppimiseen ei aina riitä vain niistä lukeminen tai niihin osallistuminen, vaan tarvitset usein harjoitusta niiden ohjeistamiseen ja ohjaamiseen ennen kuin käytät niitä tositilanteessa. Kokoa ryhmä kollegoita ja harjoittele ohjaamista yhdessä. Opintopiirissä voi vuoroin ohjata, osallistua ja antaa palautetta. Tällaisessa ryhmässä on hyvä pohtia myös harjoitusten soveltamista omalle ryhmällesi. Jos tuntuu, että opintopiirille ei ole aikaa, sovi parin kollegasi kanssa 15–30 minuutin harjoitustuokiosta. Tuossa ajassa ehtii jo kokeilla useita harjoituksia ja ottaa ne heti tuoreeltaan käyttöön.

Tee improja! Ohjaajan oma improvisaatiokyky on erityisen tärkeää monikulttuurisessa kielenopetuksessa. Mitä esimerkiksi teet, jos ryhmän jäsen kysyy, mitä tarkoittaa sana ”Näkökulma”? Näytteletkö sanan, miten? Pyydätkö apua? Pyydätkö ottamaan esille Google Translaten? Teetkö siitä rytmileikin? Keksitkö lauseen, jossa se esiintyy? Improvisaatio on kyky, jota voi harjoitella esimerkiksi tekemällä yhdessä toisten kanssa tämän oppaan draamaharjoitteita ja leikkejä.

Apuohjaajien tiimi. Voit luoda työsi tueksi vapaaehtoisten apuohjaajien tiimin. Nämä voivat olla esim. eri alojen opiskelijoita tai aloittelevia vapaaehtoisia. Apuohjaajat voivat usein olla myös opiskelijaryhmässä olevia motivoituneempia opiskelijoita. Ryhmäläisten joukossa on usein opettajia, taiteilijoita tai tietotekniikkaa hallitsevia kielitaitoisia ihmisiä. Apuohjaajat voivat toimia pienryhmätehtävien avustajina, tulkkeina, roolitehtävien näyttelijöinä tai he voivat dokumentoida työskentelyä tai ohjata yksittäisiä tehtäviä. Saat myös keskusteluapua suunnitteluusi. Apuohjaajat voivat hyötyä monella tavoin tästä tehtävästä. Sanotaan että ihminen oppii parhaiten opettamalla.

Suljettu Facebook-ryhmä. Voit perustaa kollegojen kanssa suljetun Facebook-ryhmän tai blogin, jossa voit jakaa kokemuksiasi, työpajasuunnitelmia, materiaaleja ja ideoita.

Listaa innostuksesi! Tärkeää on myös se, että ohjaajana itse voit hyvin. Mitkä keinot lisäävät omaa innostustasi ja hyvinvointiasi? Voit esimerkiksi listata kiitollisuuden aiheitasi. Voit myös tuoda ryhmätyöskentelyyn sellaisia aiheita tai toimintoja, joista olet itse todella innostunut. Jos vaikkapa pidät käsitöistä, tuo niitä mukana, kerro ja opeta tekemään niitä. Innostus on tarttuvaa.

Merkityksellinen oppimiskokemus. Kokoa ryhmä kollegoitasi ja tuo tilaan läjä aikakauslehtiä. Pyydä osallistujia leikkaamaan lehdistä merkityksellisiä, mielellään symbolisia kuvia. Sekaan voi myös valita jännittäviä postikortteja. Kuvat ja kortit asetellaan

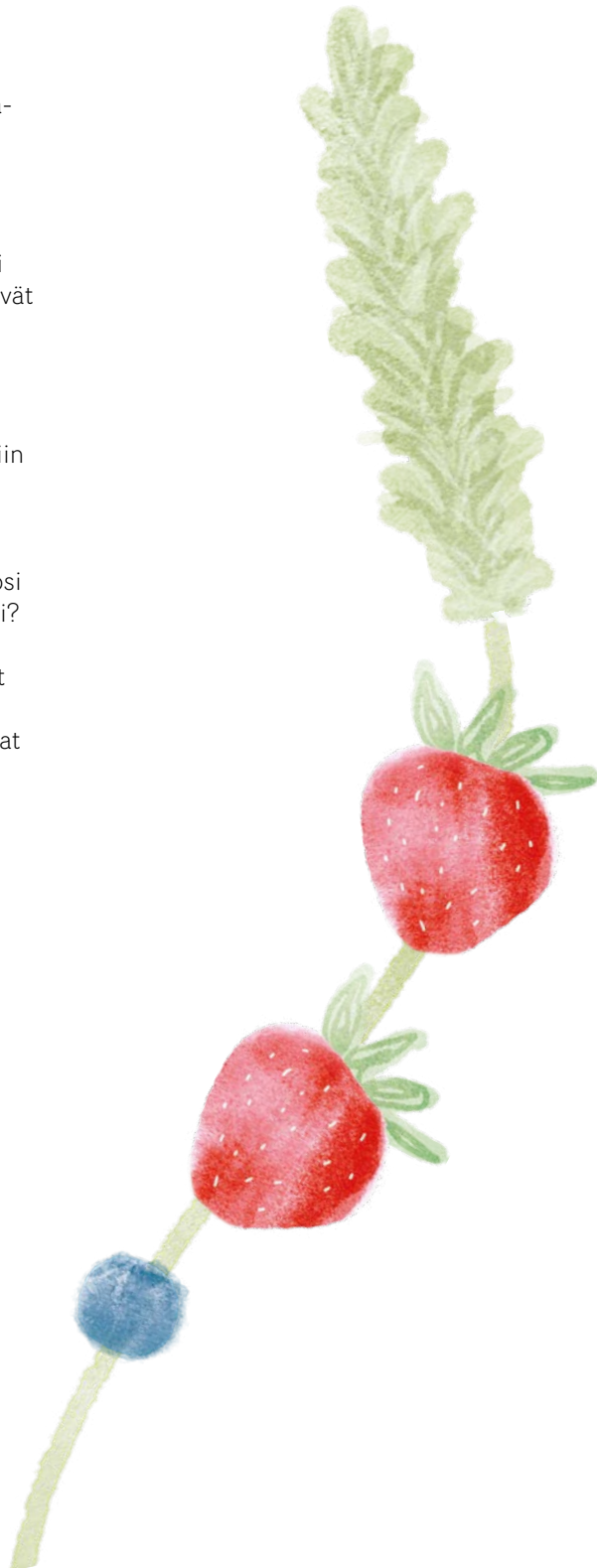
ympäri tilaa. Osallistujat kiertävät kuvanäyttelyä samalla miettien oman elämänsä varrelta merkittävintä oppimiskokemusta. Jokainen valitsee sitä parhaiten kuvaavan kortin. Kertomukset jaetaan. Sen jälkeen pohditaan, mitä harjoitus opetti? Mitä tästä voisit siirtää omaan opetukseesi?

Mikä lisää omaa hyvinvointiani opetus-tilanteissa? Listaa nopeasti asioita, joilla voisit lisätä omaa hyvinvointiasi ja luoda uskoa voimavaroiksi ohjaajana. Keskustele, tee strategia.

Kiitollisuuslista. Listaa asioita, joista olet kiitollinen työssäsi: ryhmäläiset, työtoverit. Kerro miksi olet kiitollinen. Listaa myös pienet ja itsestäänselvät asiat kuten työvälineesi, palkkiosi, työtilasi hyvät puolet, oppimateriaalit, omat mahdollisuutesi oppia, hyödyt, jotka työstäsi on maailmalle. Tehävä sopii myös ryhmän jäsenille. Sen voi tehdä esimerkiksi suurryhmässä kiitoksia yhteiseen koriin heittäen tai pareittain keskustellen.

Mitä uskot opiskelijoistasi? Kuvittele paras visioi ryhmäläisistäsi. Mikä olisi uskomattomin haaveesi? Jos huomaat itsessäsi epäuskoa, laajenna käsitystäsi heidän mahdolluuksistaan. Se mitä uskot ryhmästäsi, vaikuttaa vahvasti omaan viestintääsi ja koko työhösi - ja lopulta siihen, mihin osallistujat pystyvät.

Ihmeitä on nähty. ●

KEPELI-KONSTEJA KOTOAUTUMISEN TUKEMISEEN

Kepeli - kotoutumista kehollisilla ja pelillisillä menetelmillä -hanke (2016-18)

Kepeli-hankkeessa on kehitetty ja koottu yli 100 toiminnallista harjoitetta käytettäväksi suomea oppivien maahanmuuttaja-aikuisten ryhmissä. Harjoitteissa yhdistyvät yhdessä tekeminen, oppiminen ja ilo. Nettisivulta löytyviä laatikoita "klikkaamalla" löytyy eri teemoihin sopivia harjoitteita ja kokonaisia harjoitepaketteja. Niistä voi poimia parhaat ja soveltaa oman ryhmän kanssa.

kepelimetropolia.fi

Helpoo ku heinänteko
- Kepeli-konsteja
kielenoppimiseen

Oppaassa kuvataan innostavasti, miten maahanmuuttaja-aikuisten ryhmissä voi opettaa kieltä toiminnallisesti. Se korostaa jokaisen arkisessa ympäristössä tarvitseman funktionaalisen kielitaidon merkitystä. Opas sisältää runsaasti käytännönläheisiä harjoitteita ja ideoita niiden soveltamiseen.

kepelimetropolia.fi/materiaali/helpoo-ku-heinanteko/

Onnistu ohjaajana!
Innostavaa oppimista
maahanmuuttajaryhmiin

Opas kiteyttää Kepeli-hankkeessa tuotettujen blogikirjoitusten, raporttien, opinnäytetöiden ja muiden kirjoitusten oivallukset yksiin kansiin. Sen vinkkilistojä seuraamalla ensikertalainenkin ohjaaja voi ottaa toiminnallisia harjoitteita käyttöön turvallisesti.

kepelimetropolia.fi/materiaali/onnistu-ohjaajana/

Harjoitteiden videotutoriaalit

Videotutoriaalit on tehty tukemaan Kepeli-harjoitteiden kirjallisia ohjeita ja rohkaisemaan harjoitteiden käyttöönottoa oman ryhmän ohjauksessa. Tutoriaaleissa esitellään lyhyesti muutama vaativampi harjoite Kepelin soittolistalla Youtubessa:

www.youtube.com

Tupla-peli

Kepeli-hankkeessa kehitettiin Tupla-peli kaksoisidentiteetin tarkasteluun. Sen avulla tutustutaan toisiin, opitaan kertomaan itsestä, rohkaistaan puhumaan suomea ja opitaan paljon uusia sanoja. Tupla-peli tukee kulttuurien välistä vuoropuhelua ja yhdenvertaisuutta. Pelilaudan ja kortit voi tulostaa netistä. Peliformaattia voi soveltaa esimeen muuhunkin tarkoitukseen, esimerkiksi hyvinvoinnin käsittelyyn.

kepelimetropolia.fi/harjoitteet_post/tupla-peli/

Kepeli-kassi

Metropolialle ja hankekumppaneille koottu Kepeli-kassi sisältää hankkeessa käytettyjä ja kehitettyjä pelejä, kortteja, Kepelin oppaat sekä paljon erilaisia välineitä Kepeli-harjoitteiden ohjaamiseen. Virtuaalinen Kepeli-kassi löytyy hankkeen nettisivuilta, joten sieltä voi koota kätevästi Kepeli-kassin oman ryhmän käyttöön.

kepelimetropolia.fi/materiaali/kepelikassi/